

POPIEŽIUS JONAS PAULIUS II APLANKĖ AMERIKĄ

Visa Amerika džiaugsmingai pergyveno popiežiaus Jono Pauliaus II viešnagę. Šių eilučių autoriui teko stebėti jo apsilankymą Jungtinėse Tautose, ir tais įspūdziais čia norima pasidalinti su skaitytojais.

Is tikrųjų Sv. Tėvas į Ameriką gal ir nebūtų dabar atvykęs, jei ne Jungtinės Tautos, o ypač ką tik prasidėjusi 34-oji generalinės asamblėjos sesija, į kurią atvykti jis buvo pakviestas JT generalinio sekretoriaus Kurt Waldheim šių metų gegužės 21.

Taigi jau nuo gegužės pabaigos Amerikoje prasidėjo šios popiežiaus viešnagės planavimas. Ji kaip tik sutapo su prieš 14 metų popiežiaus Pauliaus VI apsilankymu Jungtinėse Tautose ir čia jo pasakytąja garsiaja kalba, kviečiant pasaulį visiem laikam atsisakyti karo.

Ir dabar, kai spalio 2 į kalbėtojų tribūną buvo pakviestas popiežius Jonas Paulius II, jis iškilmingai pakartojo tą popiežiaus Pauliaus VI kvietimą — atsisądėti karo.

Popiežiaus taikos doktrina

Prieš tai iškilmingai pasitiktas ir atlydėtas iš La Guardia aerodromo (atvykstant iš Bostono, kur jis pirmiausia sustojo), čia širdingai sutiktas JT gen. sekretoriaus ir asamblėjos pirmininko bei tūkstančių atstovų iš daugiau kaip pusantro šimto kraštų, dabar popiežius stovėjo tribūnoje prieš visą pasaulį, dėstydamas Katalikų Bažnyčios taikos doktriną, taikos, kuri, kaip jis tvirtino, negali būti pasiekta, jei pasaulyje nebus socialinio teisingumo.

Kiekvienam šios žemės gyventojui, nesvarbu, kurios jis būtų rasės, turi būti užtikrintos jo žmogiškosios teisės ir laisvės.

Popiežiaus kalba tęsėsi 62 minutes. Ji nebuvo nutraukta jokių plovimų. Ir tai ne todėl, kad ji niekam nebūtų patikusi. Visi buvo per daug įsigilinę į kalbos turinį.

Niekas neklusinėjo, kiek popiežius turi divizijų, kai jis šios tarptautinės organizacijos valstybes kvietė prie nusiginklavimo, kai kvietė pašalinti prarają tarp turtingų ir vargingų kraštų, kai sakė, kad taikai graso ne tik ginklavimasis, bet ir paneigimas žmogui pagrindinių jo laisvių — religijos, kalbos, minties.

Jis priminė ir politines laisves. Konkrečiai priminė ir tai, apie ką delegatai beveik kasdien čia kalba: Palestinos, Jeruzalės, Libano klausimų teisingo sprendimo reikalingumą.

Prisimindamas pereitą vasarą savo kelionės metu aplankytąjį Auschwitz vietą, kur karo metu naciai nužudė milijonus žmonių, jis pareiškė, kad koncentracijos stovyklos, kokios formos jos bebūtų, turi pranykti iš pasaulio visiem laikam.

Savo kalbą jis užbaigė tikėdamasis, kad Jungtinės Tautos, turinčios ypatingos reikšmės visam pasauliui, nes jose susijungiančios visos mūsų planetos tautų aspiracijos, taptų tokiu forumu, kuriame tikrai atspindėtų visų bendras darbas, vedęs į aukščiausią ir galutinį tikslą — tarptautinę taiką ir saugumą.

Jis pareiškė viltį, kad visos tautos, net ir pačios mažiausios, net ir tos, kurios neturi pilnos laisvės ir suverenumo, ir tos, kuriom laisvė ir nepriklausomybė buvo jėga išplėsta, ligai pat galėtų Jungtinių Tautų organizacijos forumo dalyvauti ir darbuotis kaip lygios su lygionis, stiekiant aukščiausio tiks-

lo — taikos ir saugumo, individo laisvės ir gerovės.

Nors popiežius čia konkrečiai nepasisakė, kaip anksčiau buvo pasisakęs dėl Vidurinių Rytų, vėliau teko patirti, kad didžiūmos jis buvo teisingai supras tas, jog šiuo atveju minty turėjęs sovietinio bloko šalis, o jų tarpe ir savo paties tėvynę Lenkiją.

Susitikimas su žurnalistais

Korespondentai, kurių Jungtinėse Tautose šia proga susibūrė arti dviejų tūkstančių iš visų pasaulio kraštų, popiežiaus kalbos galėjo klausytis ne tik generalinės asamblėjos salė, kur jiem buvo palikta apie trejetas šimtų vietų, bet ir ekonominių-socialinių reikalų tarybos salė, kur specialiai įrengtame didžiuliam ekrane buvo rodoma visa, kas vyko asamblėjos salė ir kitur, kur tik popiežius ėjo.

Jūsų korespondentui teko pabuvoti abiejose vietose, bet ypač tarybos salė, kai popiežius gen. sekretoriaus, asamblėjos pirmininko ir arkivyskupų lydimas, atvyko pasisveikinti su žurnalistais. Žurnalistai sėdėjo delegatų kėdėse, pasagos forma supančiose prezidiumo stalą, prie kurio popiežius sustojo ir nuo ten prabilo. Šalia popiežiaus buvo jo dėsinioji ranka — jo kelionių tvarkytojas — Chicago lietuvis vyskupas Paulius Marcinkus, o jų bendradarbiavimą kai kurie lenkų korespondentai juokaudami buvo pasiūlę šių eilučių autoriui laikyti Lietuvos-Lenkijos unijos atkūrimo pradžia.

Spaudos žmones popiežius pavadino tiesos pasiuntiniais ir kvietė juos būti ištikimais tiesos skleidėjais, nes "tiesa yra išliekš dalykas".

Ragino žurnalistus nenusiminti nesėkmės atvejais ir nenuleisti rankų, nes "tarnavimas žmonijai, skleidžiant tiesą, yra

vertas jūsų geriausių metų, jūsų puikaus talento ir jūsų pastangų". Savo sveikinimą spaudai jis užbaigė tardamas, kad spauda, kaip tiesos laidas, yra būtina, stiekiant supratimo ir taikos tarp tautų.

Prieš ateidamas pas žurnalistus, popiežius dar buvo sustojęs kitose dviejose tarybų salėse. Saugumo tarybos salė jis pasveikino diplomatus su jų šeimomis, o kolonijų tarybos salė — kalbėjo į nevalstybinių organizacijų atstovus.

Su Jungtinių Tautų tarnautojais, kurių esama apie 5 tūkstančius ir kurių tik dalis galėjo dalyvauti, burtų keliu traukiant vietą, popiežius susitiko generalinės asamblėjos salė.

Susitikimas su diplomatais

Su generaliniu sekretorium, sesijos pirmininku, Lenkijos ambasadorium popiežius buvo susitikęs atskirai dar prieš savo kalbą generalinėje asamblėjoje, o su saugumo tarybos bei asamblėjos posėdžiuose dalyvaujančiais vyriausybės nariais — gen. sekretoriaus raštinė, 38-ame aukšte. Ten pat gen. sekretorius ir popiežius pasikeitė ir dovanomis.

Popiežius Jungtinėm Tautom padovanojo mozaiką "Taikos balandis". Tai reprodukcija iš popiežiaus Inocento III laikų (1198-1216). Jis buvo pasiūlymą taikos teologijos mokymą. Jungtinės Tautos popiežiui padovanojo savo taikos medalių (sidabro) rinkinį, o gen. sekretorius asmeniškai — 19 amžiaus graviūrą, vaizduojančią Šv. Stepono katedrą Vienoje.

Su kitais gen. asamblėjos nariais, jų šeimomis ir New Yorko įžymybėmis popiežius susitiko delegatų patalpose, kurios ta proga buvo išpuoštos ge-

(nukelta į 3 pl.)

PEN KONGRESO DALYVIAI PASIUNTĖ TELEGRAMĄ PETKUI

Tarptautiniame PEN klubo kongrese, vykusiame liepos 15-31 Rio de Janeiro mieste, Brazilijoje, dalyvavo 275 rašytojai iš 50 PEN centrų.

Viktora Petkaus klausimą atskirai iškėlė prieš keletą metų į JAV emigravęs rusų poetas Josifas Brodskis ir Paryžiu gyvenantis čekų rašytojas Pavelas Tigridas. Buvo kalbama apie Petkaus sunkią padėtį Čistopolio kalėjime ir raginama kreiptis į sovietų vyriausybę, prašant išleisti Petkų į laisvę.

Iš PEN klubo sesijos į Sovietų Sąjungą pasiūsta telegrama Anatolijui Ščaranskiui ir Petkui, abiem kalinamiem toj pačioj kameroj. Telegramoj sakoma: "Mes, 44-ojo PEN klubo kongreso nariai, sveikiname jus už jūsų drąsą". Telegramą pasirašė PEN klubo pirmininkas, peruvietis romanistas Mario Vargas Llosa, žymi Meksikos rašytoja Julietta Campos, Helena Poniatowska, Tigridas bei 20 PEN klubo delegacijų iš Anglijos, Amerikos, Izraelio, Argentinos ir kitų šalių.

Lietuviam šiame kongrese atstovavo dr. Stasys Gostautas, dėstąs Lotynų Amerikos literatūroje Bostono universitete. Jis dalyvavo Rio de Janeiro televizijos programoj, kur kalbėjo apie lietuvių rašytojus išeivijoj. Iš kongreso nuvykęs į Buenos Aires, dr. Gostautas davė tris pasi-

kalbėjimus Argentinios svarbiem laikraščiam apie PEN klubo problemas ir lietuvių literatūros klausimus.

Rio de Janeiro kongreso dalyviams, žurnalistams ir stebėtojams buvo išdalinta 400 egzempliorių Tomo Venclovos parašytos ir Tautos Fondo išleistos lietuvių literatūros apžvalgos anglišką ir portugalų kalbomis.

(Elta)

Jungtinėse Tautose popiežius Jonas Paulius II palydėtas gen. sekretoriaus Kurt Waldheim, eina pro garbės sargybas. (United Nations Photo by M. Jimenez)

KODĖL SOLISTAS V. DAUNORAS NORI IŠVYKTI IŠ LIETUVOS?

Lietuvių spaudoje pasirodė žinių, kad solistas Vaclovas Daunoras nori išvykti iš okupuotos Lietuvos į Italiją, kad ten galėtų dainuoti operose, nes jis Lietuvoje iš operos yra atleistas. Kodėl jis atleistas ir kodėl jis nori išvykti?

- o -

Solistas Vaclovas Daunoras yra jaunas žmogus, išaugęs ir išsimokslinęs jau komunistų pavergtoje Lietuvoje. Gimė jis 1937 vasario 1 Žagarėje, Vilniaus konservatoriją baigė 1962, Vilniaus operoje dainavo nuo 1960. Atliko daug įvairių boso vaidmenų. Laimėjo Sovietų Sąjungos M. Glinkos vokalistų konkursą, laimėjo ir tarptautinį konkursą Prancūzijoje. 1965 jam suteiktas nusipelnusio liaudies artisto vardas.

Dainavo Sovietų Sąjungos didžiuliuose teatruose, daug važinėjo po užsienio kraštus. Buvo ir Amerikoje ir čia dainavo. Atrodė, kad operoje jis bus nepajudinamas ir neliečiamas, bet dabar jo operoje nebėra.

Pradeda persekioti

Vilniaus operos direktoriumi buvo paskirtas Virgilijus Noreika, taip pat solistas, tenoras. Šiam ir kilo profesinis pavajdas, kodėl jo kolegą bosą labiau publika myli ir šilčiau sutinka, kodėl jis didesnis ir garsesnis dainininkas? Operos direktorius atsidūrė jau šešėlyje. Noreika apsisprendė jį atsikratyti, kad jam pačiam operoje bū-

tų lengviau ir kad jis pats būtų garsesnis.

Kai 1975 gruodžio mėnesį Vaclovas Daunoras grįžo iš gastrolių užsienyje, jam buvo pranešta, kad tolimesnės gastrolių jam uždraustos. Jis turi dainuoti tik namie.

Ir tai buvo pradžia. Jau kitų metų pavasarį, 1976, jis buvo atleistas iš Vilniaus operos. Vilniaus opera yra didelė ir vienišė Lietuvoje. Joje dainuoti yra pasididžiavimas, gera proga dar labiau tobulėti. Atleista solistą Vaclovą Daunorą perkėlė į Kauno operetę. Bet ir ten laikėsi neilgai.

Vaclovas Daunoras turi brolių Ričardą. Jis irgi buvo priimtas į operą. Jam 1976 teko išvykti su studentų ansambliu į Prancūziją. Iš ten jis nebegrįžo. Pasiprašė pabėgėlio teisių. Dabar studijuoja Vokietijoje Stuttgarto konservatorijoje operos dainavimą.

Pasitraukus broliui iš Lietuvos, vėl prasidėjo nauja persekiojimo banga. Solistą Vaclovą Daunorą atleido ir iš Kauno operetės.

Darbas konservatorijoje

Visą laiką V. Daunoras dėstė Vilniaus konservatorijoje, dėstė dainavimą. Dabar tik konservatorija liko jam pragyvenimo šaltinis. Dar tuo pačiu metu jis gastroliavo Lietuvoje, lankė miestelius, kolchozus, nes reikėjo pragyventi jam ir jo šeimai. Jis turi žmoną ir sūnus.

Į konservatoriją dėstyti atėjo ir Virgilijus Noreika. Atėjęs ir

čia ėmė spausti savo konkurentą. Geriausių mokinį iš V. Daunoro klasės perkėlė į savo klasę.

Prašė leidimo išvykti

Taip spaudžiamas ir niekinamas, solistas V. Daunoras paprašė leidimo išvykti į Italiją. Jis parašė laišką Lietuvos Aukščiausios Tarybos pirmininkui A. Barkauskui. Išdėstė savo padėtį ir prašė, kad ji išleistų išvykti.

Valdžia nieko neatsakė. Jis pakartojo prašymą. Taip pat nieko neatsakė, tik tuo metu vis didėjo visokie gandai apie jį, vis labiau buvo vadinamas tėvynės išdaviku, disidentu. Viso jis parašė net tris laiškus.

Negaudamas jokio atsakymo, jis visų laiškų nuorašus pasiuntė Tiesos redakcijai, kad ji paskelbtų savo ruožtu. Bet Tiesa yra valdžios dienraštis, tad nieko ir neskelbė.

Solistas Vaclovas Daunoras vargsta dusinamas, jo talentas žūsta, nes neturi progos dainuoti operoje. Jis ir į užsienį neišleidžiamas. Taip elgiasi Sovietų Sąjunga, kuri Helsinkyje pasirašė, kad bus respektuojamas žmogaus teisės, kad visi galės lengvai keliauti ar iš krašto išvažiuoti. Lengvai ten galima nukeliauti tik į Sibirą, ar į kalėjimą, bet ko geresnio susilaukti — neįmanoma.

Ar pavyks prasimušti solistui V. Daunorui į laisvąjį pasaulį? To niekas nežino. Gal jam kiek pagelbės ir Amerikos lietuviai, savo kongresmanam ir senatoriam primindami jo padėtį.

SOVIETAI PAGROBĖ LIETUVĮ PABĖGĖLĮ

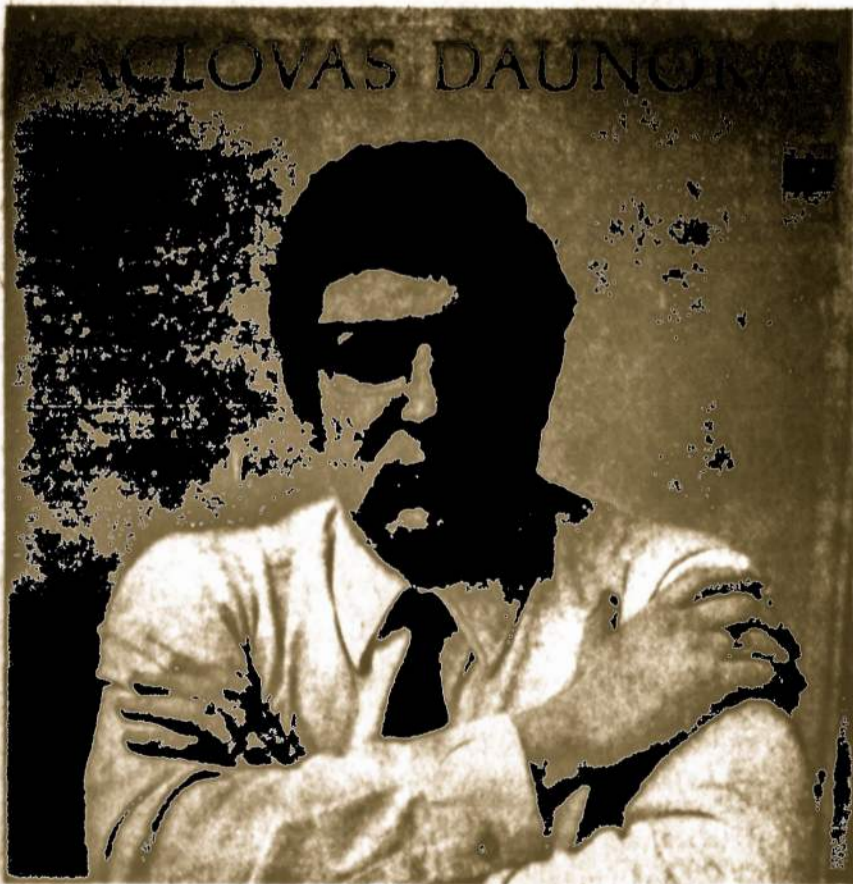
Šiais metais iš okupuotos Lietuvos į Vokietiją atvyko žymus sportininkas Vladas Česlūnas. Atvyko su grupe kitų sportininkų. Jis yra irkluotojas, 39 metų amžiaus. Kai 1972 metais Miunchene vyko olimpiniai žaidimai, jis gavo aukso medalį už dvivietės baidarės irklavimą.

Dabar atvykęs į Vokietiją, jis rugpjūtio 16 pasitraukė nuo visos grupės ir paprašė vokiečių politinio prieglobsčio. Tą prieblobstį jam vokiečiai suteikė. Jis gyveno Vakarų Vokietijos mieste Altene. Ten jį surado lietuvis žurnalistas Kazys Baronas ir padarė pasikalbėjimą. Iš pasikalbėjimo paaiškėjo, kad Vladas Česlūnas rengiasi parašyti knygą apie sportą okupu-

toje Lietuvoje. Knygoje būtų iškelta daug neigiamų faktų.

Vokietijoje jis atsidėjęs mokėsi vokiečių kalbos, lankė specialią mokyklą. Rugsėjo 13 jis kaip paprastai išėjo į vokiečių kalbos mokyklą, pasiėmęs sasiuvinį ir piestuką. Ir daugiau jis nebegrįžo į namus. Niekas daugiau jo nematė. Vokiečių policija padarė nemaža žygių, bet jo nesurado.

Niekas kitas, tik sovietai jį pagrobė, nes jiem jau ir taip sudarė daug nemalonumų pabėgdamas. Spėjama, kad jį galėjo net nužudyti, kad neliktų jokių pėdsakų. Dar neaišku, ar lietuviški veiksniai daro kokių žygių jį surasti. Kas nors turėtų susirūpinti žmogaus likimu. Gal dar galima jį išgelbėti?

Solistas Vaclovas Daunoras

GARSAS

Published Monthly except July and August
LITHUANIAN CATHOLIC ALLIANCE OF AMERICA
341 Highland Blvd., Brooklyn, N. Y. 11207 Tel. 827-1851
Second Class Postage Paid at Brooklyn, N.Y., Post Office

P. O. Box 32 (71-73 S. Washington St.), Wilkes-Barre, Pa. 18703

Subscription \$2.00 per year Advertising Rates on Application
Rašius (straipsnius ir korespondencijas) redakcija taisy savo nužiūra.
Neapsauginus raštus grąžina tik paties autoriams prašant.
\$2.00 of insurance premium per year is applied to subscription of Garsas

SUKAKTYS IR ĮVYKIAI

"Savitarpinės pagalbos"
sutarties 40-tosios metinės

Spalio dešimtoji lietuvių tautos istorijoje įrašyta valstybės tragedijos išvakarių ženklu. 1939 metų spalio 1 dieną Lietuvos vyriausybė buvo priversta pasirašyti Maskvoje vadina savitarpinės pagalbos sutartį. Tarptautinės teisės prasme, galiojanti sutartis tarp dviejų valstybių turi būti laisva valia sudarytas dvišalis sandėris tarp jų abiejų, pripažįstančių ir gerbiančių viena kitos valstybinį suverenumą ir teritorinį neliečiamumą. Spalio dešimtosios sutartis, deja, nebuvo dvišalis laisvos valios aktas.

Hitlerio Vokietijai užpuolus Lenkiją 1939 metų rugsėjo 1 dieną, Lietuva paskelbė visišką neutralumą. Tačiau Berlynas kurstė ją dėtis prie nacių ir jėga atsiimti Vilnių iš Lenkijos. Lietuvos vyriausybė nepasidavė Berlyno vilionėms, nors ir nežinojo, kad Ribbentropas ir Molotovo pirmuoju susitarimu, pasirašytu tų metų rugpjūčio 23 dieną, Lietuva buvo patekusi nacistinės Vokietijos įtakos sferon.

Lietuvai atsiskakius pulti Lenkiją ir karinė jėga atsiimti savo sostinę, Berlynas padarė su Maskva kitą susitarimą 1939 metų rugsėjo 28 dieną. Kaip žinoma, pagal šį naują Sovietų Sąjungos ir nacistinės Vokietijos susitarimą Lietuva atiduota Sovietų įtakos sferai. Tų metų rugsėjo 17 dieną raudonoji armija įsiveržė į Lenkiją ir už kelių dienų užėmė rytinę jos dalį, kuri buvo palikta Maskvos nuožūrai. Tuo būdu Lietuva susilaukė bendros sienos su Sovietų Sąjunga.

Sovietų Sąjunga, nei kiek nedelsdama, pasiūlė Lietuvai atsiųsti savo delegaciją į Maskvą pasitarti dėl savitarpio santykių ryšium su nauja padėtimi. Lietuvos vyriausybė rugsėjo 30 dieną sutiko priimti Maskvos siūlymą. Atsimintina, kad tai padaryta, dviem dienom praėjus po naujo susitarimo tarp Berlyno ir Maskvos dėl vadinamos įtakos sferos pasidalinimo.

Užsienio reikalų ministerio Urbšio vadovaujama delegacija atvyko į Maskvą spalio 2 dieną ir dar tą patį vakarą susitiko su pačiu Stalinu ir kitais aukštais pareigūnais. Iš pradžių Stalinas "sistolė" pasirašyti tris sutartis — dėl perleidimo Vilniaus Lietuvai, dėl savitarpio pagalbos ir dėl Lietuvos teritorijos dalies perleidimo Vokietijai. Be to, Stalinas reikalavo įsileisti 50,000 raudonarmiečių, kurie būsią kol tęsis karas.

Urbšiu nesutikus su visiškai netikėtais siūlymais, Stalinas sutiko, kad Urbšys gali grįžti Kaunan ir tartis su vyriausybe. Urbšiu grįžus į Maskvą ir spalio 7-tą pareiškus, kad Lietuva negali priimti tarybinių bazių įsteigimo, Molotovas laikėsi labai griežtai, nurodydamas, kad toks atsisakymas pakenktų Maskvos jau sudarytomis panašioms sutartims su Latvija ir Estija. Jis vėl užtikrino, kad tarybinės įgulos Lietuvoje bus tik tol, kol tęsis karas. Kitame posėdyje vėl pasirodė Stalinas, apsaudamas Lietuvos delegaciją priimti jo sąlygas. Tartam darydamas "nuolaidas", Stalinas "sutiko", kad Lietuva įsileistų "tik" 20,000 sovietinių karių.

Lietuvos delegacija sutinkanti pasirašyti savitarpinės pagalbos

sutartį, bet be jokių bazių įsteigimo. Tokia buvo vyriausybės instrukcija. Stalinas su tuo griežtai nesutiko. Dalis Lietuvos delegacijos vėl grįžo Kaunan naujiems pasitarimams, tačiau Sovietų vyriausybė toliau spaudė, nedarydama jokių nuolaidų. Ir taip 1939 metų spalio 10 dieną Maskvoje pasirašyta savitarpinės pagalbos sutartis, prie kurios buvo įjungtas ir Maskvos sutikimas perleisti Lietuvai Vilnių su dalimi jo srities. Lietuva turėjo sutikti su Sovietų karinių įgulų įsileidimu.

Daugybė gyvų liudininkų dar ir šiandien dalinasi tokiais savo prisiminimais: Lietuva džiaugėsi, kad šalies sostinė po 19 metų susigrąžinama, tačiau visus gaubė ir liūdesys, kad reikia įsileisti svetimą kariuomenę. Daugelis žmonių, ypač jaunimas, tada sakė: Vilnius mūsų, o Lietuva — rusų...

Šios 40 metų sukakties proga prisimintina, kad iki tos dienos Lietuvos ir Sovietų Sąjungos santykiai buvo korektiški. Jie buvo pagrįsti 1920 metų liepos 12 dienos taikos sutartimi ir 1926 metų rugsėjo 28 dienos nepuolimo sutartimi. Abiem šiomis sutartimis Sovietų Sąjungos įsipareigojo gerbti Lietuvos valstybinį suverenumą ir teritorinį neliečiamumą. Abi valstybės buvo įsipareigojusios susilaikyti nuo bet kokio agresijos akto, nukreipto prieš vieną kitą.

Šios sutarties galiojimas vėliau buvo pratęstas iki 1945 metų gruodžio 31 dienos. Visi žinome, kas ją sumindžiojo 1940 metų birželio 15 dieną.

BATUNo surengtos demonstracijos prie Jungtinių Tautų rugsėjo 28, penktadienį. Demonstracijų tikslas — prisiminti Molotovo Ribbentropo pakto 40 metų sukaktį ir paremti 45 pabaltiečius, kurie Maskvoje tas sukakties proga reikalavo Pabaltijo kraštams laisvės.
Nuotr. L. Tamošaitis

Pabaltiečiai Maskvoje pasmerkė Hitlerio-Stalino pakta

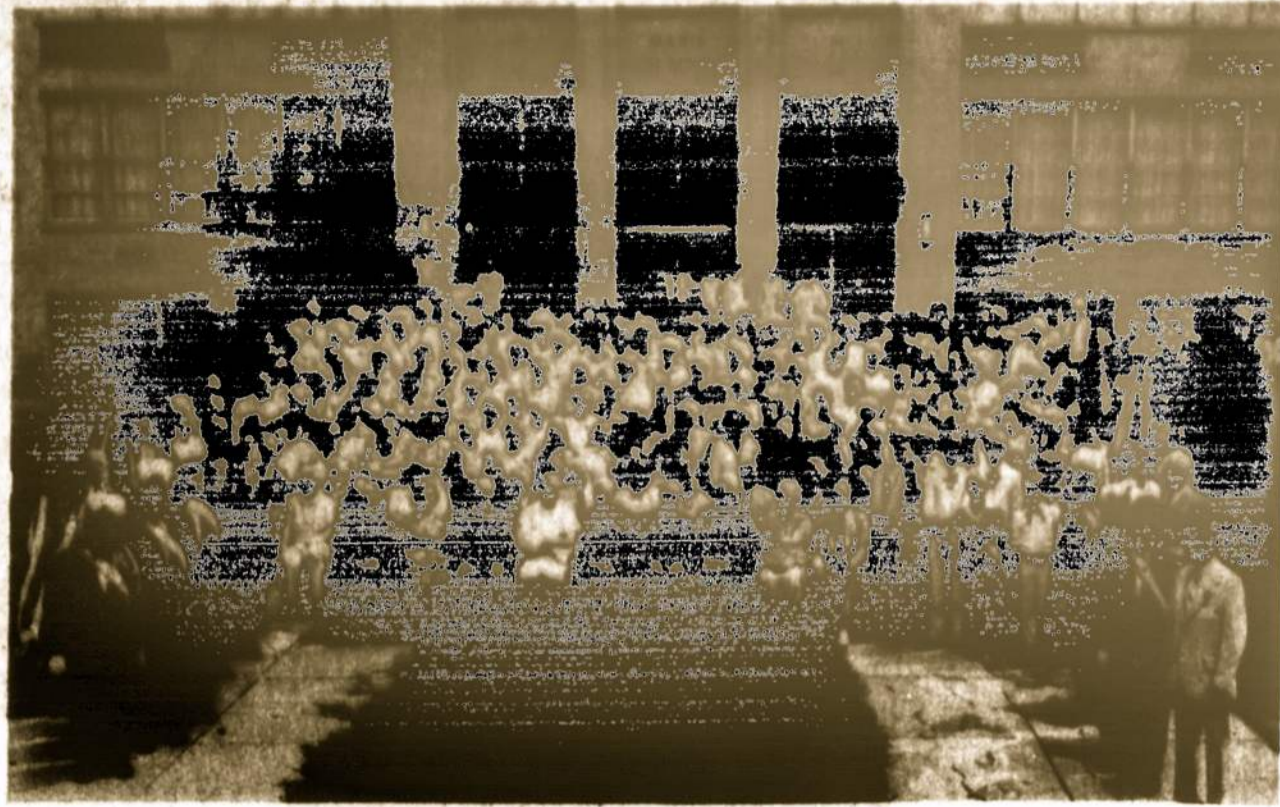
Reutersis ir kitos Vakarų žinių agentūros rugpjūčio 24 paskelbė žinią, jog 45 lietuviai, latviai ir estai rugpjūčio 23 Maskvoje pareikalavo, kad trim Pabaltijo respublikom būtų leista laisvai apsispręsti, nes jos buvo neteisėtai aneksuotos remiantis 1939 sovietų ir nacių nepuolimo pakta. Pabaltiečių grupė, kurioje buvo keturi kunigai, išdalino Vakarų žurnalistams išsamų pareiškimą, kurio data sutampa su Molotovo-Ribbentropo pakto 40-

Tarptautinės apklauso
posėdžiai

Rugsėjo 26-29 dienomis Washingtone, Senato rūmuose vykę Tarptautinės Sacharovo vardo apklauso posėdžiai susilaukė viešo dėmesio. Keturias dienas trukusius posėdžius stebėjo spaudos, radijo ir televizijos korespondentai, nors tuo laiku visuomenės dėmesys žymiai buvo sutelktas aplink pranešimus apie karinę Sovietų Sąjungos brigadą Kuboje ir apie pasirošimus artėjančiam popiežiaus Jono Pauliaus II vizitui. Kiekvienam posėdžiui vadovavo skirtingi liudininkų apklauso komisijos nariai. Iš senatorių aktyviau reikėsi Moynihanas, Stone, Case, Jacksonas ir Leahy. Šeštadienį pirmininkavo britų dramaturgas Tom Stoppard. Išklausa 60 liudininkų. Dauguma jų — skaudžiai nukentėję Sovietų Sąjungoje dėl savo įsitikinimų, dėl savo pastangų ginant pagrindines žmogaus teises.

Tarptautinė Sacharovo apklausa suorganizuota 1975 metais. Pirmieji jos posėdžiai įvyko Danijoje. Juose nemaža vietos skirta ir Lietuvai. Apie tautos ir žmogaus teisių pažeidimus Sovietų Sąjungoje tada liudijo neseniai iš Lietuvos atvykęs rezisierius Jonas Jurašas ir prieš kelis mėnesius iš tarybinių kalėjimų paleistas Simas Kudirka. 1977 metais Sacharovo apklauso posėdžiuose Romoje tarp liudininkų buvo rašytojas Tomas Venclova, tais metais atvykęs iš Vilniaus. Venclovos liudijimas lietė Helsinkio Baigiamojos akto susitarimų vykdymui stebėti Lietuvos grupę, kurios nariu steigėju ir jis pats buvo. Romos posėdžiuose Venclova pateikė duomenis apie Viktorą Petkų, Helsinkio grupės steigėją, tada jau kalintą, bet dar nenuteistą.

Dabar Venclova išsamiau kalbėjo apie nuteistąjį Petkų ir naujai pasmerktą Balį Gajauską, taip pat įsijungusį į Helsinkio grupę. Atsakymas į komisijos narių paklausimus, Venclova plačiau papasakojo apie Lietuvos Katalikų Bažnyčios Kronikos turinį ir tikslus. Be to, Venclova įteikė komisijai 45-kių baltų jungtinį pareiškimą, reikalaujantį grąžinti Lietuvai, Latvijai ir Estijai nepriklausomybę, kuri prieš 40 metų buvo sužlugdyta vykdančiam slaptą Ribbentropo ir Molotovo susitarimą. Šis baltų pareiškimas šiuo metų rugpjūčio 24 d. įteiktas

Lietuvos vyčių 66-tas seimas Chicagoje rugpjūčio 18-19. Nuotr. V. Noreikos

vakarų korespondentams Maskvoje. Jam pritarė keli tarybiniai disidentai su Andriejum Sacharovu priešalyje. (Pilnas šio teksto anglų kalboje vertimas spausdinamas GARSO šio numerio angliškoje dalyje.)

Tarptautinės Sacharovo apklauso posėdžiuose liudijimai apie pagrindinių žmogaus teisių pažeidimus Sovietų Sąjungoje ir rytų Europoje pateikti ir gyvu žodžiu ir raštu. Ypatingas dėmesys atkreiptas į darbo žmonių teises pasirinkti darbo ir gyvenimo vietą, gauti pakęčiamą atlyginimą ir laisvai keliauti. Liudijo buvę kolchozininkai, amatininkai, advokatai, prokurorai, mokslininkai, studentai, profesoriai, kariai. Būta ir jaudinančių scenų, kai buvę kaliniai papasakojo apie savo ir savo artimųjų skaudžius išgyvenimus.

Atsargos generolas Piotras Grigorenka labai jautriai teigė, kad tarybinė valdžia vykdo tautinį genocidą, kuris paliečia ne tik Krymo totorius, bet ir ukrainiečius, armenus, lietuvius, latvius, estus ir kitus. Jurio Orlovo surinktais duomenimis, sakė Grigorenka, visų Sovietų Sąjungos politinių kalinių 40 nuosimčių sudaro ukrainiečiai, 30 nuosimčių — Baltijos respublikos gyventojai ir likusius 30 nuosimčių — rusai ir kitų tautybių žmonės.

Advokatė Dina Kaminskaja, buvę prokurorai Neznansky ir Borisas Kaminetzky tvirtino, kad

tarybiniai teisėjai nėra nepriklausomi, kad teismo sprendimus diktuoja kompartija. Politinių kalinių žmonos, kaip Galina Salova ir Raissa Moroz, supažindino apklauso komisiją su kalėjimų pareigūnų žiauria elgsena kalinių šeimų atžalgiu.

Kanadietis advokatas Kotler ir amerikietis advokatas Ramsey Clark, buvę teisingumo ministrai, išdėstė savo nesėkmingas pastangas pagelbėti įprastiniu teisiniu keliu tiems kaltinamiesiems, kuriems atstovauti jie buvo paprašyti jų giminių. Kanadietis Kotler net buvo ištremtas iš Maskvos, kai jis panoro išsamiau susipažinti su kaltinimo medžiaga.

Vladimiras Bukovskis pateikė duomenų apie nesėkmingas darbininkų pastangas įsteigti Sovietijoje laisvas darbininkų profesijas. Ayshe Sytmuratova jautriai papasakojo apie jai žinomų Krymo totorių likimą. Aleksandras Ginsburgas liudijo kelias atvejais, daugiausia apie žmogaus teisių gynėjų pastangas likti ištikimiems savo sąžinei ir pagaliau apie jų skaudų likimą.

Tarptautinė Sacharovo vardo apklausa komisija savo tyrimų išdavęs paskelbė vėliau. Jos Washingtono posėdžiu metu įvyko ir spaudos konferencija, kurioje liudininkai atsakinėjo į korespondentų pakla. Posėdžių eigą stebėjo nemažas būrys lietuvių, tarp kurių buvo Lietuvos atstovas Washingtone dr. Stasys Bačkis, Lietuvos žmogaus teisių komisijos pirmininkas dr. Domas Krivickas, JAV Lietuvių Bendruomenės Visuomeninių reikalų tarybos pirmininkė Aušra Zerr ir kiti.

Tarptautinė Sacharovo vardo apklausa sukurta netrukus po to, kai Sovietai ištrėmė rašytoją Aleksandrą Solženicyną. Tada akademikas Andriejus Sacharovas kreipėsi į pasaulio visuomenę, ragindamas vakarus stipriau susidomėti žmogaus teisių pažeidimais Sovietų Sąjungoje. Tarptautiniame komitete dalyvauja įžymūs mokslininkai, rašytojai, žurnalistai, valstybininkai. Amerikoje šį žmogaus teisėms ginti tarptautinį sąjūdį tvirtai remia didžiausias profesinių sąjungų samboris — AFL-CIO.

Paruošė j. b. l.

NAUJA
LIETUVOS VYČIŲ
CENTRO VALDYBA

Lietuvos vyčių seime pereiną savaitę Chicagoje buvo išrinkta ši vyčių centro valdyba: dvasios vadas — kun. Antanas Jurgelaitis, OP, pirmininkas — Philip Skabeikis, I vicepirmininkas — Susan Bumila, II vicepirmininkas, narių reikalavimams — Jonas Adomėnas, III vicepirmininkas, sendraugiam — Stanley Vaitkus, protokolų sekretorė — Anna Wargo, finansų sekretorė — Ann Marie Kassel, išdinkinė — Teresa Trainis, patikėtiniai — Helen Shields, Joseph White, Lietuvos reikalų komitetas — kun. Kazimieras Pugevičius, ritualas — Sophie Zager, visuomeniniai santykiai — Irene Senkus, archyvo tvarkytojas — Longinas Švelnis, Lietuvos Katalikų Religinės Šalpos koordinatorių — William Sidtis, jaunimo koordinatorių — V. J. Ann Marie Statkus. Vyčių toliau redaguoti sutikė jo ligšiolinė redaktorė Loretta Stukas.

Philip Skabeikis iš New Yorko, Lietuvos vyčių suvaizyme Chicagoje rugpjūčio 16-19 perrinktas Lietuvos vyčių centro valdybos pirmininku naujai kadencijai.

Nauja lietuviškų valgių receptų knyga

LITHUANIAN COOKERY

Anglų kalba paruošė agronomė Izabelė Sinkevičiūtė

Su plastikiniu aplanku; 316 puslapių. Puiki knyga lietuviškų valgių mėgėjoms ir šauni dovana draugėms amerikietėms.
Kaina 8 doleriai

Užsakymus siųsti: "Garsas", P.O. Box 32 (71-73 So. Washington Str.), Wilkes-Barre, Pa. 18703

POPIEŽIUS JONAS PAULIUS II APLANKĖ AMERIKA

(atkelta iš 1 pusl.)

lėmė ir visų šioj organizacijų dalyvaujančių tautų vėliavomis. Tų vėliavų miške buvo įrengtas popiežiui paukštūnimas, ant kurio stovėdamas, jis sveikinosi. Žymiųjų žmonių tarpe buvo New Yorko burmistras Koch ir buvęs burmistras Wagner, New Yorko gubernatorius Carey, senatorius Javits, Jackie Onassis su dukra ir daugybė kitų.

Bendras entuziazmas

Nežiūrint, kad JT publika religijų požiūriu yra labai įvairi, popiežiui buvo skiriamas ypatingas dėmesys. Jis buvo sveikinamas visur su didžiausiu entuziazmu. Jam šaukė "valio" ne tik lenkai, kurių čia nemaža atsirado, bet visi.

Pagal savo įprotį popiežius ir Jungtinėse Tautose paglostė ir apkabino vaikučius, kai jie sveikino jį tarptautinės mokyklos vardu. Ir įvyko tada dar toks įsimintinas dalykas, padaręs įspūdžio ne tik jo dalyviams, bet ir stebėtojams. Popiežiaus laukė 20 vaikų grupė, nuo 6 iki 10 metų amžiaus. Trys jų turėjo ypatingas pareigas. Lenkaitė turėjo įteikti gėles, filipinietė — adresą, o mergytė iš Kenijos turėjo pasakyti sveikinimo žodį. Ir taip atsitiko, kad ta sveikintoja, kai atėjo laikas sveikinti, iš susijaudinimo nė žodžio negalėjo išsakyti, vien tik kartodama "Šventasis Tėve, Šventasis Tėve". Jos skruostais riedėjo ašaros. Sveikinimo tekstas turėjo būti toks: "Šventasis Tėve, priimk šias gėles kaip dovaną nuo visų pasaulio vaikų ir padaryk taip, kad kasmet būtų vaikų metai ne tik mum, bet ir visiem pasaulio vaikams, kurie yra nelaimingi, alkani ir negali eiti į mokyklą".

Prasideda oficialus vizitas

Iš Jungtinių Tautų popiežius išvyko apie 5 val. popiet. Tada oficialiai ir prasidėjo jo vizitas New Yorke. Dar nespėjo jis pajudėti iš Jungtinių Tautų rajono, kai staiga prabilo netoliese esančios Šv. Agnės bažnyčios varpai. Tai buvo ženklas ir kitom bažnyčiom, kad popiežius atvyksta. Ir tada per visą New Yorką nuaidėjo visų bažnyčių varpai, sveikina savo didįjį svečių ir viršininką.

Tos pačios dienos (spalio 2) vakare popiežius Yankee stadione aukojo mišias aštuoniolikos šimt tūkstantinei miniai. Rytą dieną dalyvavo susitikime su jaunimu Madison Square Garden, su newyorkiečiais — Battery Park, netoliese nuo Laisvės Statulos ir Ellis Island, ir pagaliau atsisveikino su jais

Shea stadione, kur dalyvavo apie 60 tūkstančių žmonių.

Paveržęs newyorkiečių širdis ir savosios dalį palikęs New Yorke (jis vis kartojė newyorkiečiams "I love you"), popiežius spalio 3 vakare išskrido į Philadelphia tęsti savo viešnagės, vedančios į Ameriką dar į Des Moines, Chicago ir Washingtoną, kur susitinkama su prezidentu Carteriu. Daug miestų varžėsi dėl popiežiaus, net ir Kanada buvo pakvietusi, bet viskas atidėta kitam kartui dėl laiko stokos.

Ši kelionė į Ameriką popiežiui jau trečia. Du kartus (1969 ir 1976) jis lankėsi kaip Krokuvos arkivyskupas kardinolas Karol Wojtyła. Taip pat yra buvęs ir Kanadoj. Šis jo apsilankymas, kaip popiežiaus įvyksta po įspūdingų jo vizitų Meksikoje ir Lenkijoje pereiną vasarą ir dabar Airijoje. Amerikoje yra lankęsi ir kiti popiežiai, dar būdami kardinolais. 1936 lankėsi kardinolas Eugenio Pacelli, vėliau popiežius Pijus XII, ir kardinolas Giovanni Battista Montini, vėliau popiežius Paulius VI, kuris 1965 buvo atvykęs į Ameriką ir kalbėjo Jungtinėse Tautose.

Kęstutis Miklas

(Red. pastaba. Kęstutis Miklas yra oficialus, pilnai akredituotas DARBININKO korespondentas Jungtinėse Tautose. Tokį korespondentą Jungtinėse Tautose iš JAV-bėse išsėinančių pabaltiečių laikraščių turi tik DARBININKAS.)

SLAVŲ NUOŠIMTIS LIETUVOJ "NEŽYMIAM" PADIDĖJO

Preliminariniai Sovietų Sąjungos gyventojų surašymo duomenys rodo, kad Lietuvoj, Latvijoje ir Estijoje mažėja prieauglis, sparčiai sensta kaimai, tebevyksta urbanizacija ir tebesitęsia rusų bei kitų slavų migracija. Prie tokių išvadų prieina sovietologė Ann Sheehy, Laisvės radijo tyrimo skyriaus biuleteny (Radio Liberty Research, RL 196/79). Pasak jos, tarp 1970 ir 1979 "imigracijos nuošimtis bendrame Lietuvos gyventojų prieauglyje padvigubėjo, palyginus su praėjusio gyventojų surašymo periodu (1959-1970). "Imigracija" į Lietuvą ir Estiją sulėtėjusi. Sheehy spėja, kad slavų nuošimtis visose trijose respublikose padidėsi — "nežymiai" Lietuvoj ir mažiau negu 1950-1970 Latvijoje ir Estijoje. Duomenys apie paskirstymą tautybėmis pavienėse respublikose tebus paskelbti metam baigiantis.

Demografiniu atžvilgiu, rašo Sheehy, Lietuva pradeda panašėti į Latviją ir Estiją: "Tai sukels rūpesčio tiem lietuviams, kurie buvo įsitikinę, kad aukštesnis gimimų skaičius vidurkis jų... katalikiškoj šaly imuniuos jį nuo slavų imigracijos tokiu mastu, kaip tai pastaraisiais metais patyrė Latvija ir Estija. Tačiau imigracija į Lietuvą dar neatrodo esanti pakankamai gausi, kad galėtų reikšmingai pakeisti šalies tautinę sudėtį".

Tarp 1970 ir 1979 gyventojų skaičius Lietuvoj padidėjo 8,7 nuošimčių. Tai spartesnis prieauglis negu trijose slavų respublikose (Rusijoje, Ukrainoje ir Gudijoje), bet žymiai lėtesnis kaip Centrinėj Azijoje. 1959 Lietuva turėjo aštuntą vietą tarp sovietie-

nių respublikų prieauglio atžvilgiu, 1970 — devintą, o dabar pasitraukė į vienuoliktą vietą, pralenkta Tadžikistano ir Kirgizijos.

1959-1970 natūralaus metinio prieauglio vidurkis Lietuvoj buvo 33,400; 1970-1979 jis nusmuiko iki 22,800. Latvijoje ir Estijoje prieauglis dar labiau sumažėjo.

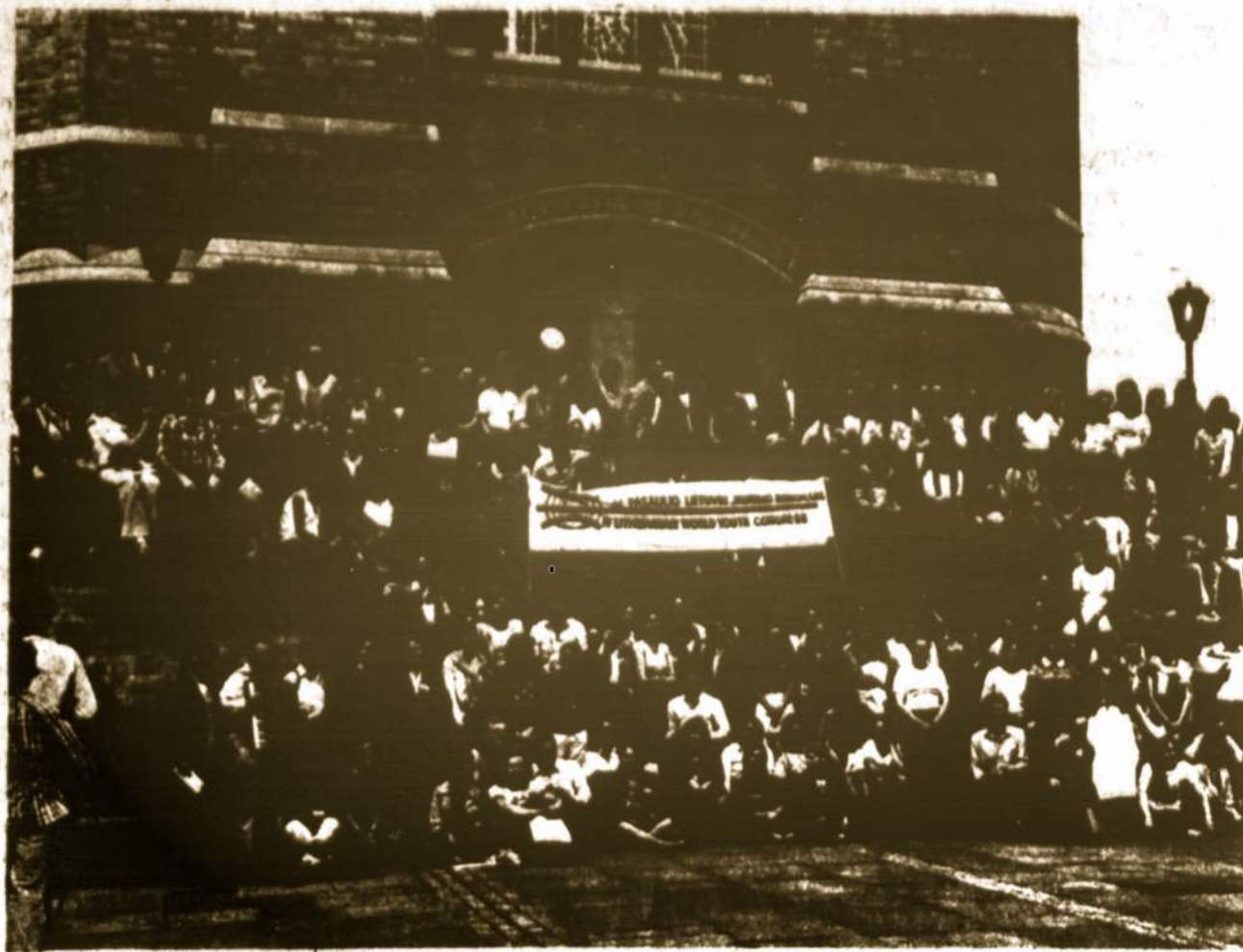
Kai 1959-1970 "imigracija" į Lietuvą sudarė 1,88 gyventojų skaičiaus nuošimčių, 1970-1979 "imigracijos" dalis pakilo iki 2,11 Lietuvos gyventojų 1970 sausio 15 nuošimčių. Latvijoje ir Estijoje tie nuošimčiai nusmuiko nuo 7,55 (L) ir 7,69 (E) 1959-1970 iki maždaug 4-5 nuošimčių 1970-1979.

Ann Sheehy rašo, kad ateities demografinę raidą Pabaltijo respublikose nėra lengva pranašau-

KALINYS P. PAULAITIS — MORALINIO TYRUMO PAVYZDYS

Užsienio spauda šiomis dienomis priminė, kad vienas tauriausių lietuvių politinių kalinių — Petrus Paulaitis — birželio 29 suėjo 75-eri metai amžiaus. Petras Paulaitis yra laikomas Vakaruose nepaprasto moralinio tyrumo pavyzdžiu. Sovietų priverčiamųjų darbų lageriuose jis jau kencia daugiau negu 30 metų, tai yra beveik pusę savo gyvenimo.

Buvęs Jurbarko gimnazijos mokytojas, Petras Paulaitis pokario metais dalyvavo partizaninėse kovose ir už tai 1947 buvo nuteistas 25-erius metus kalėti. 1956 peržiūrėjus jo bylą ir radus, kad jis priešinosi vo-

Jaunimo kongreso stovyklautojų didesnė dalis prie bažnyčios laiptų prieš išvykstant iš Anglijos į Vokietiją. Nuotr. Lino Meilaus

PRISIMINIMAI IŠ KETVIRTOJO PASAULIO LIETUVIŲ JAUNIMO KONGRESO

Ketvirtasis lietuvių jaunimo kongresas, dėl kurio daug dirbta ir daug aukota, jau praėity. Bent suglaustai stengsimės GARSO skaitytojus ir mūsų Susivienijimo narius supažindinti su šio kongreso eiga. Juk mūsų

ti. Jos tegalėsiančios pasiseimi darbo jėgos ištekliai iš žemės ūkio. Be to, jų pačių prieauglio nepakaks ateities darbo jėgos problemom išspręsti. Antra vertus, "imigracija" į Pabaltijį galinti sumažėti vien dėl to, kad ateinančiame dešimtmety visoj Sovietų Sąjungoj paastrėsiantis darbo jėgos problema. (Elta)

Susivienijimas šį kongresą irgi parėmė savo auka, kaip ir kitus kultūrinius įvykius. Ketvirtąjį pasaulio jaunimo kongreso oficialus atidarymas įvyko liepos 11, trečiadienio vakare, St. Mary's kolegijoje, Strawberry Hills, Londono priemiesty. Čia prasidėjo kongreso jaunimo stovykla.

Kongreso stovykloj daugiau ar mažiau dalyvavo ar nedalyvavo (pagal dienos ūpą) 435 užsiregistravę dalyviai iš 13 valstybių, 4 žemynų. Iš okupuotos Lietuvos dalyvių nekviesta, nelaukta ir nesulaukta.

Kongreso stovyklos eiga kiek pertraukė išvykos į Londoną, Anglijos sostinę. Stovyklautojai devyniais autobusais liepos 11, šeštadienį, ankstyvą popietę, atvyko į Londoną, kur Queen Elizabeth salėj vyko oficialus atidarymo koncertas.

Šio koncerto programą sudarė daugumoj kanadiečių lietuvių mėginės jėgos.

Pačioj pradžioj pasirodė Toronto, Ont., veikiąs lietuvių merginų ansamblis "Volungė", vadovaujamas kuz. Dalios Viskontienės, su muz. G. Gudauskienės kūriniu "Sveikinimas jaunystei".

Kongreso rengėjų Anglijos padalinio vardu tartas trumpas įžangos žodis angliskai ir lietuviškai. Miela, kad nebuvo jokio pristatymo ir sveikinimo kalbų. Tik programos metu rengėjai trurėjo perspėti fotografus mėgėjus, kurie nesilaiko jokių mandagumo taisyklių.

Fleitistas Petras Odinis, neseniai pasitraukęs iš okupuotos Lietuvos, akomponuojamas virtuozės pianistės dr. Ramintos Lampasytės, atliko F. Poulenc ilgesnį kūrinių — Sonata.

Scenon grįžusios Volungės lietuviškos įvairios balsais ir judesiais linksmino tūkstantinę minią.

Po jų vėl scenoj pasirodė tie patys pradžios artistai virtuozai — fleitistas Petras Odinis ir pianistė Raminta Lampasytė.

Po pertraukos programą antrojo daly atliko Montreilio liaudies šokių, dainų ir instrumentalistų ansamblis Gintaras, vadovaujamas Rasos Lukoševičiaus.

DAR DU BOLŠOJ BALETO SOLISTAI ŠOKĖJAI NEBEGRĮŽO

Pirmą kartą istorijoje Maskvos Bolšoj baletas neteko pagrindinio solisto šokėjo rugpičio 22, kai New Yorko politinės globos pasiprašė Alexander Godunov. Jo žmona Lyudmila Vlasova rusų tuoj buvo grąžinta į Maskvą.

Po New Yorko gastrolių trupė lankėsi Chicagoj ir Los Angeles. Prieš išvykstant į Maskvą, kiti du pagrindiniai solistai šo-

kitė. Valandą su trupučiu užstėsus antroji koncerto dalis klausytojams pristatė lietuviško dailiojo žodžio, dainų, liaudies instrumentalinės muzikos, tautinių šokių pyne. Visa tai pavadinata Donelaičio Metai.

Atskiros metų daly buvo žiūrovams pristatytos dainų, liaudies šokių ir dailiojo žodžio meginys. Kiekviena dalis buvo trumpai ir labai švari lietuvišku tarimu pristatyta, gausiai naudojant Donelaičio tekstus. Pynė vystėsi labai darniai, lanksčiai ir be jokio pertraukų. Salėj yra 1000 sėdimų vietų su trupučiu ir beveik visos vietos buvo užimtos lietuvių jaunųjų ir vyresniųjų svečių. Gaila, kad tik lietuvių. O buvo kuo pasirodyti kitataučiam. Visi dalyviai jaukia programa buvo labai patenkinti, nes buvo ir plojo, net atsisotdami.

Kornelijus Bučmys
(Bus daugiau)

SOVIETŲ ČIUOŽIKAI PASIRINKO ŠVEICARIJĄ

Ši vasara Sovietų Sąjungos prestižui tikrai nebuvo palanki. Rugpičio pabaigoj ir rugsėjo pradžioj New Yorke ir Los Angeles iš Bolšoj baletino trupės pasitraukė trys pagrindiniai baletų šokėjai solistai, o rugsėjo 24 Zenevoj, Šveicarijoj, po keturių savaitių gastrolių po Šveicariją ir Vokietiją, iš šveicarų valdžios paprašė politinio prieglobsčio Sovietų Sąjungos labiausiai vertinti figūrinio čiuožimo čempionai Lyudmila Belousova ir Oleg Protopopov.

Naujai į laisvę pasitraukusieji figūrinio čiuožimo čempionai yra vyras ir žmona. Jie buvo plačiai žinomi ir gerbiami visame pasauly, o taip pat laimėję eilę varžybų ir konkursų. Pačioj Sovietų Sąjungoj jie buvo apdovanoti įvairiausiais titulais ir medaliais. Jų pragyvenimo sąlygos buvo labai privilegijuotos. Laisvė tačiau brangesnė už viską...

Rugpjūtį 9 Clevelande kultūrinuose darželiuose įvyko 34-toji tradicinė "Vieno pasaulio diena". Pagrindinę kaitą pasakė senatorius J. Glenn, o didžiausią programos dalį atliko Čiurlionio ansamblis, vadovaujamas muziko Alfonso Mikulskio. Nuotraukoje — senatorius J. Glenn su žmona Čiurlioniečių tarpe. Nuotr. J. Carlos

GAJAUSKAS ĮSTOJA Į HELSINKIO GRUPĘ LAGERY

Possev, Vakarų Vokietijoje leidžiamas žurnalas rusų kalba, savo birželio mėn. numery pranešė, kad ypatingo režimo politiniame lagery Zch-385/1-8 (polsiolok Sosnovka, Mordovskaja ASSR) susikūrė nauja Helsinkio grupė. Į ją įsijungė ir lietuvių Helsinkio grupės narys Balys Gajauskas. Kiti lagerinės grupės nariai yra L. Lukjanenko ir A. Tichij, priklausą prie ukrainiečių Helsinkio grupės, ir B. Rezbik. Iki išsiuntimo iš Sovietų Sąjungos prie lagerinės grupės priklausė ir Aleksandras Ginzburgas bei E. Kuznecovas, neseniai atvykę į Ameriką.

Grupė paskelbė tris dokumentus: apie mirties bausmių gausumą Sovietų Sąjungoj, karinės prievolės panaikinimą ir tikinčiųjų persekiojimą lageriuose. (Elta)

kėjai Leonid ir Valentina Kozlov rugsėjo 16 paprašė politinės globos Los Angeles. Tai jiems buvo suteikta.

Kai Alexander Godunov pasitraukė iš Bolšoj baletu gastrolių New Yorke, tai jo šoktas rėles "Swan Lake" ir "Romeo and Juliet" pastatymuose perėmė Leonid Kozlov...

Lakewood, Pa., Lietuvių diena. Žmonės susirinkę salėje laukia programos. Nuotrauka iš 1975 metų. Nuotr. R. Kisteliūnas

DAR KIEK ĮSPŪDŽIŲ PENNSYLVANIJOS ANGLIAKASIŲ LIETUVOS

Tęsinys iš pereinamo GARSO numerio

Pasimeldę naujoje Tamaqua lietuvių Šv. Petro ir Povilo bažnyčioje ir pabendraję parapijos salėje, emėm skirstytis, nes rytoj 65-toji Pensilvanijos diena, tad turėsime būti gyvi bei tvirti toje dešimttūkstantinėje masėje žmonių. O iš ryto gi dar specialios lietuviškos mišios Shenandoah lietuvių Šv. Jurgio gotikinėje bažnyčioje pas prelatą J. Neverauską, mano didžiai gerbiamą kunigą bei lietuvių, su kuriuo neatskiriamai susipažinome 1972-73 m., su kun. A. Keziu, SJ, E. Bradūnaite ir kitais rinkdami medžiagą veikalui "Pensilvanijos angliakasių Lietuva".

Bet vėl apsilankius Pensilvanijos angliakasių Lietuvoje pas tuos gerus bei nuoširdžius žmones, ne taip lengva išsprukti iš jų malonios bei šiltos globos. Nors jau laikrodžiai atėja prie vidurmakčio, bet mielas Frackvillės lietuvių parapijos klebonas kun. Algimantas Bartkus visą būrį dar kviečia užsukti pas jį į kleboniją. Ir kaip nepriimti mielo kunigo kvietimo? Paklausom ir po pusvalandžio jau esam Frackvillėje.

Lietuvių parapijos dvaras čia užima beveik visą bloką. Bažnytelė senoka, bet jauki. Bet už tai naujutėliai mokykla, vienuolyn ir klebonijos pastatai. Ir mokykla čia veikia, dėsto lietuviškas seserys. Kas sako, kad Pensilvanija mirusi? Frackvillėje ji dar pasėlusiai gyvena, nors gal vietos lietuvių lūpose tėvų bei protėvių kalba rečiau girdima. Bet jų dvasia ir nuotaika tikrai lietuviškos: kai iškyla reikalas, atrodo, kad jie už Lietuvą ir lietuvius nepasigaili jokios aukos. O dinamiškas jų klebonas bei dvasios vadas kun. Alg. Bartkus yra tikra Dievo palaima šioje gvyoje parapijoje, kuriai prieš tai gražiai vadovavo JAV lietuvis kun. S. Norbutas, pirmasis savo bažnyčioje įvedęs lietuviškas mišias toje vyskupijoje. Beje, bėda buvo, kai parapiečiai nesuprato modernios naujojo mišio lietuvių kalbos.

Tuo tarpu pas kun. A. Bartkų klebonijoje lietuviški skilandžiai, dėšos, duona, gėrimai. Vaisininkis, kiek nori. O rūsyje krūvos lietuviškų laikraščių.

Tai garsoji Mahanoy City ėjusi "Saulė". Parapiečiai surado jos kompleksus ir atvežė klebonui. Dabar klebonas su talka juos skirsto, deda pagal metus ir pasiryžęs pilnus kompleksus patalpinti numatytam steigti Pensilvanijos lietuvių kultūros muziejuje. Rytdienos Lietuvių dienos pelnas kaip tik ir numatytas to muziejaus steigimui.

Kai išėjom iš klebonijos važiuoti nakvynės į motelį, dar vis be perstogės tebelijo. Tas pats buvo ir sekmadienio, rugpiučio 12 d., rytą, kai, kelias valandėles numiegoję, vėl pakilom iš lovų, nes reikėjo skubėti dalyvauti Lietuvių dienos iškilmėse, į kurias riedėjo autobusai, veždami lietuvius iš Baltimorės, New Yorko, New Jersey ir gal kitų vietovių.

O mes su JAV LB Krašto valdybos pirmininku inž. A. Gečiu ir jo žmona Terese automobiliais lėkėm pirmiausia į Shenandoah, į lietuviškas mišias Pensilvanijos Lietuvių dienos proga. Lėkėm per kalnus, miglą ir lietuvių. Ir štai netikėtai mus pralenkė dar greičiau lekiantis automobilis. Atpažinom, kad jame skuba kun. Alg. Bartkus. O ant automobilio uždėtoje Pensilvanijos valstijos geltonoje lentelėje, vietoje įprastinių numerių, išdėstytos raidės VYTIS. Tad įvairiuose greitkeluose iš tolo pamačius kun. A. Bartkaus automobilį, sužinai, kad jo savininkas yra lietuvis. Tai tikrai kažkas naujo ir atkreipiančio dėmesį.

Didžiulėn Shenandoah lietuvių Šv. Jurgio bažnyčion į lietuviškas mišias susirinko jau kiek mažiau žmonių, negu iš vakaro atlaikytose iškilmingose mišiose Tamaqua'os lietuvių Šv. Petro ir Povilo bažnyčioje. Mat, vienus atbaidė lietuvių, kiti iš vakaro išklaušė mišias, tretį jau išskubėjo į Lietuvių dieną, kad galėtų pastogėje užimti vietas.

Šv. Jurgio lietuvių bažnyčios altoriai skendo geltona, žalia, raudona spalvose, lietuviškuose ornamentuose. Iš karto buvo matyti, kiek širdies įdėjo parapijos vadovai bei veiklėjai Lietuvos vyčiai. Kai choras, elektriniais vargonais palydint, užtraukė "Pulkim ant kelių", lietuvių mišių aukoti išėjo prelatas J. Neverauskas, kun. Alg. Bartkus ir svečias iš Patersono kun. V. Palubinskas. Prieš prasidedant mišioms, angliškai kalbančias su Lietuva, viena kita jos istorijos detalė bei dabartimi supažindino parapijos klebonas rašytojas prelatas J. Neverauskas, o mišių metu lietuviškai giliai patriotinį pamokslą pasakė kun. Alg. Bartkus. JAV LB pirmininkui inž. A. Gečiui su žmona prie altoriaus nunešus mišių auką ir vienai kitai lietuviškai giesmei nuskambėjus, mišios buvo baigtos visiems sugiedojus Lietuvos himną. Mišių skaitymus gražiai lietuviškai atliko iš New Jersey atvykęs Juozas Jokubauskas.

Išėjus iš bažnyčios ir įsižiūrėjus į miglose įsisupusius bei lietaus tebeplaukamus pirmąją JAV lietuvių sostinę supančius kalnus, po kuriais amžiams išsisi gal šimtai neištrauktų įvairių tautybių angliakasių, jų tarpe ir lietuvių, galvoje sukosi įvairios mintys. Kokių nuoširdų lietuvišką veidą dar yra išlaikiusi ši sena parapija. Jei šiandien prisikeltų tie tūkstančiai lietuvių angliakasių, besišilsiučių keturiuose vien Šv. Jurgio parapijose priklausančiuose kapinėse, jei prisikeltų tie, kurie šią parapiją kūrė, statė milžinišką gotikinę bažnyčią, kovėsi ypač su lenkais už jos lietuviškumą, jie tikrai apsidžiaugtų dabartiniu lietuvišku parapijos veidu ypač pagrindinių švenčių metu: Lietuvos Nepriklausomybės šventės ir Pensilvanijos Lietuvių dienos. O neseniai atgiję apylinkėse Lietuvos vyčiai ir kai kurie parapijų vadovai, jų tarpe ypač Shenandoah, tą lietuvišką veidą vis dažniau rodo ir kitomis progomis.

Popietėje prieš akis išsitiesė ir Lakewood parkas, prie Barnesville miestelio. Tai Pensilvanijos Lietuvių dienų nuolatinė vieta. Tai milžiniškas, medžiuose paskendęs parkas, kur

gali tilpti iki 30,000 žmonių. Jau 65-ą kartą iš eilės apylinkių lietuvių ir jų daugai renkasi į tradicinę Lietuvių dieną, kurios grandinės nepetraukė sunkūs karų bei depresijų laikai. Kai prieš 6 metus kalbėjais su Mahanoy City lietuvių Šv. Juozapo parapijos klebonu-emeritu kun. P. Čėna, jis ne be reikalo pasididžiavo, kad, girdi, dėjęs visas pastangas, jog Lietuvių dienų tradicija nenutrūktų. Ir nenutrūko. Pensilvanijos Lietuvių diena nėra vien socialinis pabėdavimas ir pažūimas, bet vietos bei apylinkių lietuvių kilmės žmonėms kartu ir savo tautinių-lietuviškų nuotaikų pademonstravimas, pabrėžimas, kad štai jie yra lietuvių kilmės amerikiečiai, dainuoja senas, dar iš tėvų bei protėvių išmoktas lietuviškas dainas, su dideliu įdomumu seka šokamus tautinius šokius, su ovacijomis pasitinka atvykusius kalbėtojus. Šiame Lietuvių dienoje išryškėjo dar vienas mano nematytas aspektas: lietuviškos tautodailės gausumas. Jos buvo išstatyti ilgi stalai aplink didžiulę salę. Tėvai pranciškoniai, atvykę iš New Yorko, pardavinėjo ir knygas. Bet kai mano žmona pirkto rašyt. J. Kraliausko romaną "Įkaitę Vilniaus akmenys", knygas paroduodantis paklausė: "Jūs, turbūt, esat ne iš šių apylinkių?" Tai reiškia, kad vietos lietuviams lietuvišką knygą paskaityti gana sunku, nors Shenandoah mieste pirmadienio vakarais vyksta lietuvių kalbos kursai, kur vietos apylinkių jaunimas bei vyresnieji mokosi tėvų bei protėvių kalbos.

65-toje Lietuvių dienoje dėl nenustojančio lietaus nebesurinko dešimttūkstantinės minios. Bet jų buvo tiek, kiek telpa dviejose didžiulėse pastogėse. Sakytai, gal keli tūkstančiai. Atvyko ir garbės svečiai: JAV atstovas Jungtinėse Tautosose Mezwinsky, JAV LB Krašto valdybos pirmininkas inž. Algimantas Gečys su žmona, Lietuvos vyčių centro valdybos pirmininkas Philip Skabeikis, tautinių šokių puoselėtojas Vytautas Belajus iš Colorado, apskrities komisierius Albertas Matūnas, visa eilė apylinkės kunigų, jų tarpe ir didysis Lietuvių dienų puoselėtojas klebonas-emeritas kun. P. Čėna. Beje, šiais metais nebesimatė vieno didžiųjų tų apylinkių lietuvių dvasios vadovų bei lietuvių kultūros mecenatų — prelatas J. Karaliaus. Jau keleri metai, kai šis garbingas prelatas sauleleidžio dienas leidžia seselių kazimieriečių globojamų jų poilsio namuose.

Lietuvių dienos programa šiemet buvo įdomi, spalvinga ir, bent mano akimis, naujais veidais atasta. Jaunam kun. D. Janušauskui sukalbėjus invokaciją ir sugiedojus JAV himną, rengėjų vardu susirinkusius pasveikino komiteto pirmininkė Bernice Mikutavičienė, buv. ilgamečio Minersvilles lietuvių parapijos vargonininko Mikutavičiaus sūnaus žmona. Programai vadovauti ji pakvietė vietos veikėją Juozą Drazdį, sveikinimus skaitė Lietuvos vyčių veikėja Ona Wargo, kalbas pasakė JAV atstovas Jungtinėse Tautosose Mezwinsky ir LB Krašto

L.K. Susiv. Direktorių Taryba Ir Konstitucinės Komisijos

Direktorių Taryba

Prezidentas: adv. Thomas E. Mack, 11 West Union St., Wilkes-Barre, Pa. 18702. Tel. Office — 1-717-822-1145; Home — 1-717-472-3880.

Viceprezidentas: Juozas B. Laučka, 9610 Singleton Dr., Bethesda, Md. 20034. Tel. 1-301-530-5631.

Sekretorius: Pranas J. Katilius, 1059 Blair Ave., Scranton, Pa. 18508. Tel. Office — 1-717-823-8876; Home — 1-717-342-3619.

Iždininkė: Leokadija Donarovich, 37 Eldon Ave., Landsdowne, Pa. 19050. Tel. 1-215-626-2409.

Iždo Globėjai: Dr. Vladas Štimateis, 2951 W. 63rd St., Chicago, Ill. 60629. Tel. 1-312-436-7878.

Vito A. Yucius, 52 Shady Dr., W. Pittsburgh, Pa. 15228. Tel. 1-412-563-2754.

Dr. Kvotėjas: Dr. Albert J. Valibus, 136 E. Bennet St., Kingston, Pa. 18704. Tel. 1-717-288-1212.

Direktoriai: Bronius Bobelis, 212 Elderts Lane, Woodhaven, N.Y. 11421. Tel. 1-212-647-6637.

Albina Poškienė, 6606 So. Washtenaw Ave., Chicago, Ill. 60629. Tel. 1-312-434-2374.

Saulius Kuprys, 1806 So. 49th Ct., Cicero, Ill. 60650.

Konstitucinės Komisijos

Labdarybės komisija: Patricia Mack, Heatherhill, Bear Creek, Pa. 18602; Joan Baranosky, 106 W. Brady St., W. Wyoming, Pa. 18644.

Spaudos-Informacijos: Stasys Garliauskas, 1949 Hubbard, Detroit, Mich. 48209; Jurgis Sadauskas, 119 S. Rebecca, Scranton, Pa. 18504; Alena Miškinytė, 62 Wilfred, Pittston, Pa. 18640.

Statutų komisija: Pranciška Katilienė, 1059 Blair Ave., Scranton, Pa. 18508; St. Lukoševičius, 1935 W. 7th St., Brooklyn, N.Y. 11223; Michael Baranosky, 106 W. Brady St., W. Wyoming, Pa. 18644.

Teismo komisija: Juozas Giedraitis, 10 Barry Dr., E. Northport, N.Y. 11721; Dr. Petras J. Jokubka, 3528 So. Archer, Chicago, Ill. 60609; Marijona Kozerskienė, 35 Hilldale Ave., Wilkes-Barre, Pa. 18705.

Jaunimo komisija: Thomas E. Mack, Jr., Heatherhill, Bear Creek, Pa. 18602; David Donar, 37 Elton Ave., Landsdowne, Pa. 19050; Romas Mancevičius, 77 Douglas Str., Hartford, Conn. 06106.

valdybos pirm. inž. A. Gečys, kurio kalba buvo labai taikli, prasminga. Meninė programa atliko prieš 6 metus tose apylinkėse dar neegzistavę vienetai: muz. Stasio Vaičiūčio vadovaujamas apylinkės lietuvių mišrus choras ir iš didelio būrio pačių jauniausių Lietuvos vyčių sudarytas dainos bei šokių vienetas "Marijos varpeliai", vadovaujamas Tessie Balulis ir Ritos Ševokas. Tie du vienetai bent čia rašančiam buvo naujas ir daug žadantis aspektas Pensilvanijos Lietuvių dienoje. Kad tie vienetai išaugo, didelė padėka Lietuvos vyčiams.

Kaip kiekvienais metais, taip ir šiemet, meninėje programoje dalyvavo ir reprezentantai iš kitur. Tai Baltimorės "Kalvelio" tautinių šokių grupė. Ši Alg. Vitkausko vadovaujama grupė jau su profesiniu patyrimu pasirodė visą eilę šokių ir juos filmavo televizija. Įspūdingas buvo ir jų paradas, nešant vėliavas su įvairių Lietuvos miestų herbas. Visi meninės programos atlikėjai susilaukė daug dėmesio ir gausių plojimų. Ir jei ne lietus, ši sukaustuvinė Lietuvių diena būtų buvusi viena gražiausių. Beje, dangus lėmė, kad šiais metais iš Lietuvių dienos gražiam lietuviškom užmojų — Pensilvanijos lietuvių kultūros muziejaus įstei-

gimui — liktų mažiausia pelno. Betgi tikslas ne vien materialiniuose dalykuose: džiuginant nuotaikas, lietuviška dvasia ir, sakyčiau, ryškiai pastebimas tam tikras lietuviškas atbudimas. O tai ir svarbiausia.

Pasibaigus Lietuvių dienai, susirinkęs būrelis Mazevilės lietuvių parapijos klebonijoje svetingo kun. M. Jarašino globoje toki nuotaikomomis dalinome iki nakties gilumos, gardžiudamiesi paties klebono, žinomo bitininko, beičių medumi, tos apylinkės lietuvių skilandžiais, jų lietuviška duona ir net lietuvišku krupniku. Ir kažkaip miela širdyje buvo, kad esame toje lietuviškoje klebonijoje, kur praėjusio šimtmečio pabaigoje lietuvišką parapiją įsteigė bei išvystė žinomas knygų leidėjas ir lietuviškas skatintojas kun. A. Milukas. Dabar čia naujutėliai bažnyčia ir klebonija su dail. V.K. Jonyno menu, o Šiluvos Dievo Motinos parapijai vadovauja mielas aukštaitis, Šv. Kazimiero kolegijos Romoje auklėtinis kun. M. Jarašinas. Gi prieš keleris metus bažnyčią ir kleboniją po didžiulio gaisro ir pelenų atstatė a.a. kun. Albinas Bielskis.

VI. R.

KŪRYBINĖ PREMIJA AKTORIUI JONUI KELEČIUI

LB JAV Krašto Tarybos kultūrinė premija aktorui už 1978 metų veiklą, pirmoji tos rūšies, paskirta Chicagoje gyvenančiam aktorui Jonui Kelečiui.

Kandidatui parinkti buvo sudaryta komisija: iš aktorių Irenos Nivinskaitės-Jonyntienės ir Daivos Markelytės, režisūros atstovės Živilės Numgaudaitės, dailininko Adolfo Valeškos ir rašytojų atstovo Česlovo Grincevičiaus. Komisijai pirmininkavo Grincevičius, sekretoriavo Markelytė. Sprendimas padarytas vienbalsiai. Premijos mecenatas — Lietuvių Fondas, jos dydis — 1000 dol.

Premija bus įteikta rudenį, spalio 21 dieną, Chicagoje, Jaucentas — Lietuvių Fondas. Jos dydis — 1000 dol.

Lakewood, Pa., 65-tos Lietuvių dienos rengimo komitetas. I-oje eilėje iš k. Regina Leskauskas, Nellie Marmas, Mary Kling, Bernice Mikutavičiūtė — pirmininkė, II-oje eilėje — Viktoras Palulis, Anna Klizas Wargo.

SVARBUS PRIMINIMAS

Visiems nariams reikia mokesčius mokėti iš anksto. Mūsų Susiv. taisyklės nustato, kad nariui atsilikus su mokesčiais už tris (3) mėnesius jis yra suspendavimo padėtyje, gi atsilikęs už šešis (6) mėnesius — pervedamas į pratęsto termino apdraudę — Extended Term Insurance. Deja, daugelis narių su duoklių mokėjimu laukia iki metų pabaigos, kas būna priežastimi nesuspėjusių ir nemalonumų patirtiems nariams, jų pašalpagaviams ir centrui.

GARSAS • Lithuanian U.S. Alliance of America

English Section

BALTS DENOUNCE STALIN-HITLER PACT IN MOSCOW

Brand Annexation Illegal, Demand Self-Determination

A group of 45 individuals from Lithuania, Latvia and Estonia has demanded self-determination for their countries on the grounds that they were annexed illegally under the 1939 Non-Aggression Pact between the Soviet Union and Nazi Germany. Reports on this event were issued by Reuter and other news agencies on August 23rd.

The 45, including four priests, issued a statement to Western reporters to coincide with the 40th anniversary of the treaty, which allotted the then independent Baltic States to Moscow's domain on August 23, 1939. The lengthy appeal to the Governments of the Soviet Union, West and East Germany, and the United Nations argued that the Soviet army moved into the

Baltic States in 1940 as a result of secret protocols attached to the pact, signed by Soviet Foreign Minister, Vyacheslav Molotov, and German Foreign Minister, Joachim von Ribbentrop.

Soviet dissident leader, Andrei D. Sakharov, members of the Moscow Helsinki Human Rights Group, and other prominent Moscow dissidents issued a separate statement supporting the Baltic Group.

Here we present a translation from the original Russian, the full text of the statement of the 45 Balts. This translation was prepared by the Lithuanian Catholic Religious Aid, Inc., Brooklyn, N.Y.

- o -

To: The Government of the U.S.S.R.

The Government of the Federal Republic of Germany
The Government of the German Democratic Republic
The Governments of all nations which have signed the Atlantic Charter
Mr. Kurt Waldheim, Secretary-General of the UN

In Soviet jurisprudence the term National Sovereignty refers to a nation with all its rights, with political freedom, with a real possibility to determine fully its own destiny, and primarily the potential for self-determination, including the ability to form its own independent state. National sovereignty is characterized by political, territorial cultural and linguistic independence—manifesting itself in a state with full sovereign rights in all social aspects, with a guarantee of their full realization.

National sovereignty cannot be bestowed nor taken away; it can only be damaged or restored.

In 1919 Lenin acknowledged the de facto existence of Estonia, Latvia and Lithuania, which had recently seceded from Imperial Russia. In 1920 Soviet Russia concluded peace treaties with these nations, extending to the Baltic States de jure recognition as well. In the name of the Soviet government, Lenin renounced in perpetuity all sovereign rights to Estonia, Latvia, and Lithuania. But nineteen

years later Stalin and Hitler infringed on the sovereignty of these nations. August 23rd of this year marked the 40th anniversary of the signing of the Molotov-Ribbentrop Pact, implementation of which meant the end of Estonian, Latvian and Lithuanian independence.

On the 23rd of August, 1939, Germany and Soviet Russia signed a non-aggression treaty, including a secret protocol on the division of Eastern Europe into so-called spheres of influence. The point of the secret Molotov and Ribbentrop talks was to decide the fate of Finland, Estonia, Latvia, Lithuania, Poland, Bessarabia, and Northern Bukovina. Finland, Estonia and Latvia were to go to the Soviet Union, and Lithuania to Germany.

On September 28, 1939, the Soviet Union and Germany signed a treaty of friendship and demarcation. The pact amended the secret protocol of August 23, so that now Lithuania as well as to go to the Soviet Union, with the exception of the left shore of the Šešupė River, which in case of necessity would be occupied by the German armies.

Between the 15th and 17th of June, 1940, on orders of the government of the U.S.S.R., the Red Army effected this case of necessity by occupying the territories of Lithuania, Latvia and Estonia, including that part of Lithuania which was to have gone to Germany.

GAJAUSKAS JOINS

HELSINKI GROUP IN CONCENTRATION CAMP

Balys Gajauskas, member of the Lithuanian Helsinki Group, joined the newly established Helsinki Group in the special regime camp for political prisoners, Zhch-385/1-8 (Pozsiolok Sosnovka, Mordovian ASSR). The Group also includes L. Lukjanenko and A. Tichij members of the Ukrainian Helsinki Group, and B. Rebnik. Former members of the group were A. Ginzburg and E. Kusnetsov, exchanged for Soviet spies earlier this year, and B. Romaniuk, a Russian Orthodox priest, who was exiled recently.

The new Helsinki Group has

so far issued three documents: on the death penalty in the USSR, the need to abolish compulsory military duty, and the persecution of religious believers in camps.

Petrus Plumpa, another Lithuanian "prisoner of conscience," joined a long strike in the Perm' concentration camp for political prisoners No. 35 earlier this year. The strikers demanded that foreign correspondents and United Nations representatives be allowed to inspect the camps.

(Source: Pessev, Russian-language journal, June 1979, published in Frankfurt a/M, West Germany)

On January 10, 1941, the German ambassador to the Soviet Union, Dr. Von Shulenburg, on the one hand, and Chairman Molotov of the Committee of People's Commissars of the U.S.S.R. on the other, signed a new secret protocol in which the object of negotiation was the aforementioned district in Lithuania. The German government renounced in favor of the Soviet Union its claim to the territory west of the Šešupė River in return for monetary compensation in the sum of 7.5 million dollars in gold or 31.5 Reichsmarks.

The Molotov-Ribbentrop pact turned out to be the conspiracy of the two greatest tyrants in history, Stalin and Hitler, against peace and humanity, which laid the basis for the Second World War. We consider the 23rd of August a day of infamy.

On August 14, 1941, President Franklin D. Roosevelt of the U.S.A. and Prime Minister Winston Churchill of Great Britain signed the so-called Atlantic Charter, consisting of six points. Point 2 proclaimed that the USA and England "desire to see no territorial changes that do not accord with the freely expressed wishes of the people concerned." Point 3 recognizes "the right of all peoples to choose the form of government under which they will live; and they wish to see sovereign rights and self-government restored to those who have been forcibly deprived of them." The Soviet Union signed this Charter on the 24th of September, 1941.

In the declaration by the U.S.S.R., it was stated that in foreign affairs "... the Soviet Union will follow the principle of national self-determination... the U.S.S.R. favors the right of each nation to national independence, territorial integrity, and the right to decide its own social system and that form of government which the people would judge to be necessary for their country's economic and cultural development."

It would be well to recall that according to international law, it is impossible for a nation to practice self-determination if its land is occupied by a foreign army. This is also emphasized in Lenin's Declaration of Peace, which states if a nation "has not had the opportunity for free elections, without the presence of foreign forces or the influence of an occupying power, the joining of their territory to another country is annexation; namely, it has been taken over by force."

The results of the well-known Munich pact of September 29, 1938, were abrogated by the very fact of Germany's defeat in the war. The government of the Federated German Republic, under pressure from public opinion in Czechoslovakia, admitted the Munich pact to be invalid from the very moment of its signing.

However, the Molotov-Ribbentrop pact seems juridically to be still in effect. We consider that the silence of the world on this matter supports aggressors—past, present and future.

We request: — that the Soviet Union publish the full text of the

Pope John Paul II poses for photographers with the President of the General Assembly, Salim Ahmed Salim (United Republic of Tanzania). (United Nations — Photo by Saw Lwin.)

Molotov-Ribbentrop pact, including the secret protocols. We wish to recall that Lenin's Decree on Peace, declared that the Soviet government renounce secret diplomacy. We also ask for declarations that the Molotov-Ribbentrop pact was invalid from the moment of its signing;

— that the Federal Republic of Germany and the German Democratic Republic declare the Molotov-Ribbentrop Pact null and void from the moment of its signing, and we ask them to assist the Soviet government to nullify the consequences of that pact; namely, to withdraw foreign troops from the Baltic States. In order to accomplish this, it would be fitting to create an appropriate commission, to be made up of the representatives of the Moscow, Bonn, and East Berlin governments, to nullify the results of the Molotov-Ribbentrop Pact.

We ask the governments signatory to the Atlantic Charter, on the basis of their moral responsibility to denounce the Molotov-Ribbentrop pact and its consequences. We would like to call attention to the fact that an action is not an internal affair when it essentially endangers peace and security, trampling accepted international norms. The principle of self-determination of peoples and nations recognizes any method in the struggle against colonialism, which is an international crime. That is why it is just that people around the world support wars of liberation. Furthermore, in accordance with the Declaration on International Law, every state is obliged to work for and support the realization of the principles of equality and national self-determination.

We remind the Secretary General of the United Nations that this international organization is the successor of the League of Nations, of which Latvia, Estonia and Lithuania were full and active members until the Molotov-Ribbentrop pact went into effect. Consequently, upon you rests the juridical responsibility for the fate of the Baltic States.

We request: — that in the next General Assembly of the UN, the consequences of the nullification of the Molotov-Ribbentrop pact be taken up. We wish to mention that the principle of self-determination is confirmed in present international law; for instance, such significant documents as the United Nations Constitution (paragraphs 1, 13, 55, 76), and the Declaration of Independence for Colonial Territories and Peoples, which was voted in the General Assembly on December 14, 1960;

Continued on Page 6

LCA MEMBERS' DEATHS

Lodge 61. Joseph Malinosky, 228 Moosic Road, Old Forge, Pa. 18518. Died: September 2, 1979. Buried: September 6, 1979, Holy Cross Cemetery, Old Forge, Pa.

Lodge 28. Miss Julia Wisniewski, R-31 Broderick St., Swoyersville, Pa. 18704. Died: September 7, 1979.

Lodge 222. Dr. Balys E. (Bulota) Bulotoff, 5141 Henry St., Harlem Twp., Ill. Died: September 4, 1979. Buried: September 7, 1979 Calvary Cemetery, Rockford, Ill.

Lodge 265. Mrs. Julija Bliudzius, 821 N. Crawford Ave., Detroit, Mich. 48209. Died: September 7, 1979. Buried: September 11, 1979 Holy Sepulchre Cemetery, Southfield, Mich.

Lodge 209. Juozas Masonis (Joseph Masonis), 28 Meyers St., Edwardsville, Pa. 18704. Died: September 16, 1979. Buried: September 19, 1979

NEW SOVIET CITIZENSHIP LAW

A new Soviet citizenship law came into force on July 1, 1979. The Department of State has requested clarification of the new law from the Soviet Government, and plans to make available to inquirers the text of the law and the information that the Soviet Government provides in response to that request. We are optimistic that we will be able to resolve questions about entitlement to Soviet citizenship held by United States citizens as a consequence of the new law. Certainly, no U.S. citizen can lose his United States citizenship because of automatic acquisition of Soviet citizenship by operation of law as a result of the new Soviet citizenship law.

The United States Government is opposed to dual nationality as a matter of policy. The United States does, however, recognize as an established principle of international law that each sovereign state has the right to decide under the provisions of its own laws who are and who are not its citizens. Accordingly, the Department has made it clear to the Soviet Government that in accordance with U.S. law we consider all United States citizens whether by birth or naturalization to possess full United States citizenship despite any entitlement the person may also have to Soviet citizenship under USSR law. The Soviets are also informed that the Department

St. Mary's Cemetery, Pringle, Pa.

OBITUARY

Joseph Masonis

Joseph P. Masonis, 28 Meyers St., Edwardsville, died September 16, 1979 at his home following an illness.

Born in Luzerne, he lived in Edwardsville for 49 years. He was formerly employed at Loree Colliery of D&H Coal Co. and later by the Wyoming Valley West School District, retiring in 1972. He was a member of St. Mary's Annunciation Church and its Holy Name Society.

Surviving are his wife, the former Nellie Ransavage; daughters, Mrs. Nancy Roberts, Kingston Township; Mrs. Ann Roman, Sunnyvale, Calif.; Mrs. Dorothy Duesler, Courtdale; Mrs. Carol Flowers, Pittston; 11 grandchildren; sister, Mrs. Veronica Zubris, Wilkes-Barre; brother, John, Sykesville, Md.

Buried September 19 with a Mass of Christian Burial in St. Mary's Annunciation Church, in St. Mary's Cemetery, Pringle, Pa.

of State expects all U.S. citizens who enter the USSR bearing United States passports and Soviet entry/exit visas to be regarded as United States citizens by the Soviet Government for purposes of their visits to the USSR, regardless of whether the Soviet Government might also consider such persons to be Soviet citizens.

The decision whether to make a trip to the Soviet Union or to the Baltic States is one that each person must make for himself or herself. People who are particularly anxious about the implications of the new law for them personally might consider postponing their travel until after the Soviets have clarified the law and its initial effects have been observed. Those who decide to travel can be assured that the United States Government will lend all appropriate support and assistance to any United States citizens who have difficulties with the Soviets over their citizenship. However, anyone who ever held a Soviet passport and is now an American citizen should formally renounce his or her Soviet citizenship before contemplating a trip to the USSR. For information on this procedure, one can telephone or write the Office of Soviet Affairs, Department of State, Washington, D.C. 20520, telephone number (202) 632-8670.

Department of State
July 1979

VILNIUS UNIVERSITY

By VAIVA VEBRA

It's not surprising that nations are proud of their best schools, especially the universities. Universities have long been central to the very process of creating a nation's spiritual and scientific culture. The Lithuanians have a special reason to be proud: their cultural shrine and landmark, Vilnius University, is celebrating its 400 anniversary this year. That's an impressive age, not only in absolute terms, but also because Vilnius University is one of the very oldest Universities in Eastern Europe, antedating the first Russian University by 185 years.

Vilnius University developed from an academy established by the Jesuits in 1570 at the instigation of Bishop Protasevičius. The main intention of the Church was to stem the rise of Calvinism in Lithuania by providing a unique higher education. Through the lobbying of the Bishop, King Steponas Batoras of the Lithuanian-Polish Commonwealth granted the title of University to the Vilnius Academy in 1578, confirming this with a new document upon his visit to Vilnius on May 1, 1579. Pope Gregory XIII followed suit on October 30 of that year.

In the beginning, there were only two departments: philosophy and theology. By permission of King Vladislovas IV a school of law was added in 1641; one of medicine was foreseen. Although there was no history curriculum, the writing and performing of plays reminding the Lithuanian nobles of their history and supposedly Roman ancestry was a popular substitute. Starting with 500 students, Vilnius University had more than doubled in size by 1617, producing a very large student body. Since all teaching was in Latin, students from many European countries mingled. There were dormitories to house the numerous students of modest means.

Catholicism resurged throughout Lithuania in this period, partly because the missionaries finally began to learn the native tongue. The Jesuits of Vilnius University were instrumental in spreading the Lithuanian language among the educated class. Their publishing house printed a translated catechism with the first prayer written in Lithuanian in 1585. Numerous extremely influential prayerbooks, grammars, and dictionaries appeared later.

During the Russian and Cossack onslaught of 1655, much of Vilnius University was destroyed. Numerous setbacks plagued attempts to rebuild: a disastrous attack by the Swedes in 1702, a Russian and Saxon rampage in 1705, and the Black Death—bubonic plague—which swept Vilnius in 1710. The Russians occupied the barely recovered city again in 1733-1735. Three quarters of the remaining inhabitants perished in the Great Fire of 1734. Throughout this terrible century, Vilnius University and its ties to the west were greatly weakened.

With the return of a relative peace, the University began to renew itself and to modernize. Ripples from the Western European Renaissance resulted in the addition to the curriculum of modern languages, history, new philosophic trends, and some sciences. By the 1770's, Vilnius University was renowned throughout Europe as a center in mathematics. This brief flowering of the University coincided with the publication of numerous books reflecting the new, more liberal ideology. But a new misfortune struck: induced by European politics, Pope Clement XIV dissolved the Jesuit order.

A National Educational Committee was established and it reorganized the University. Similar to Western European universities, it provided two major branches: humanities and sciences. Together with Lithuania herself, the University fell under

St. John's Church and bell tower in Vilnius. Between the Church and bell tower is the entrance to the Vilnius University. The church is now closed and has been converted into storage house of University's Library.

the rule of Czarina Katherine the Great in 1796. It ceased functioning for several years, was reopened, and then, through the efforts of the rector and the Lithuanian noble Adomas Čartoriskis, it was endowed by czar Alexander the I with the name Imperial University of Vilnius and enjoyed a certain autonomy. Rectors were then elected by the faculty.

Although the University in the early 19th century increasingly reflected the Polonized values of the nobility, its academic standing rose steadily until the Czar assigned his friend Novosilcev, known for his dissolute ways, to oversee the educational district. A crony of Novosilcev, the Czech-Jew-

ish Pelikan was highhandedly appointed rector, and persecution and russification of the students began and grew.

Hundreds of students joined the Polish and Lithuanian Revolts of 1831 against the Russians. The czar immediately closed the University, substituting an academy of medicine. The former faculty partially regrouped to form the Spiritual Academy of Vilnius, but much of the library and other possessions of the University were scattered among Russian schools. At the Medical Academy, the government-chosen rector excelled at spying on his students. This, the best school of medicine in the Russian Empire, was closed in 1842 as retribution for the nationalist bent of its students, and its estate was given to the University of Kiev.

The Spiritual Academy was transferred to St. Petersburg. Vilnius then remained with no institution of higher education. The importance of Vilnius University for Lithuania could not be overemphasized. While raising the well-being of the people and preparing writers and scientists of world renown, Vilnius University cradled and nourished the Lithuanian national reawakening. It encouraged such cultural heroes as Daukantas and Valančius as well as military leaders in the 19th century revolts against the Russians. A natural first move when independence was regained in 1918 was to reopen Vilnius University. But the Polish occupation of Vilnius in 1920 ended the brief rebirth of the Polish University of Steponas Batoras was set up instead.

On October 10, 1939, Vilnius was returned to Lithuania by the Soviets and the re-formed Lithuanian Vilnius University was operating fully by the spring semester. During this latest occupation, the Russians have utilized the University for their own purposes: communist ideology, dialectic materialism, and political economy became principal pursuits. The University has no autonomy; its rectors are chosen by the Soviet Ministry of Education; and Master or Doctoral degrees cannot be granted without the confirmation of the Soviet ministry. More and more of the work must be conducted in the Russian language. But even now, just as when occupied by Czarist Russia, the University remains a well-spring of Lithuanian culture as well as a revered national symbol of free thought.

The celebration of Vilnius University's 400th anniversary is a special occasion all over the world: for the Jesuit order, for all the nations which benefitted by its teaching, and particularly for the Lithuanians, for whom the University is struggling to maintain basic truths and rights, now more than ever.

BROOKLYNE PRISIMINTAS VILNIAUS UNIVERSITETAS

Lituanistikos instituto VII-tas suvažiavimas

Kultūros Židinyje Brooklyne nuo gegužės 25 iki 28 d. vyko septintasis Lituanistikos Instituto suvažiavimas, kuris buvo skirtas Vilniaus Universiteto 400 metų sukakčiai prisiminti.

Kas tas Lituanistikos Institutas, kodėl jis paminėjo šio garbaus universiteto sukaktį atskiru suvažiavimu?

Lituanistikos Institutas

Tarp judrių ir garsių Amerikos lietuvių organizacijų Lituanistikos Institutas stovi nuošaliai. Veikia jis labai užsidaręs, tik retkarčiais pasigirsta jo darbai, jo suvažiavimai, pasirodo išleistos knygos.

Toks Lituanistikos Institutas buvo įkurtas nepriklausomos Lietuvos laikais Kaune 1939 kovo 1 d. Nuolat jis buvo plečiamas, didinamas, paskui perkeltas į Vilnių, 1941 sausio 16 d. jungtas į Mokslo Akademiją. Jungtinėse Amerikos Valstybėse Lituanistikos Institutas įsteigtas 1951 vasario 17 d. Instituto tikslas — tirti būdingąją lietuvių kultūrą.

1953 Institutas buvo įregistruotas Illinois gubernatorėje kaip nepelno organizacija. Dabar Institutas turi šiuos skyrius: bibliografijos, filosofijos, kalbos, literatūros, menotyros, psichologijos ir pedagogikos, tautotyros ir kraštotyros, teisės ir sociologijos.

Instituto praeitis pirmininkas buvo dr. Jurgis Gimbutas, architektas iš Bostono. Šių metų pradžioje išrinktas naujas pirmininkas — prof. dr. Rimvydas Šilbajoris iš Columbus, Ohio.

Institutas kas antri ar treči metai rengia suvažiavimus, rengia įvairiose lietuvių kolonijose. Šiemet buvo pasirinktas New Yorkas — Kultūros Židinyje Brooklyne.

anian Vilnius University was operating fully by the spring semester. During this latest occupation, the Russians have utilized the University for their own purposes: communist ideology, dialectic materialism, and political economy became principal pursuits. The University has no autonomy; its rectors are chosen by the Soviet Ministry of Education; and Master or Doctoral degrees cannot be granted without the confirmation of the Soviet ministry. More and more of the work must be conducted in the Russian language. But even now, just as when occupied by Czarist Russia, the University remains a well-spring of Lithuanian culture as well as a revered national symbol of free thought.

The celebration of Vilnius University's 400th anniversary is a special occasion all over the world: for the Jesuit order, for all the nations which benefitted by its teaching, and particularly for the Lithuanians, for whom the University is struggling to maintain basic truths and rights, now more than ever.

(Bridges)

CITY PRIEST FOILS WOULD-BE THIEVES

A Wilkes-Barre priest, witnessed a theft in progress, grappled with two husky thieves, causing them to drop their loot and flee.

Msgr. Anthony Norkunas, pastor of Holy Trinity Church, 416 East South Street, stopped the pair from stealing a compressor from the property of Herbert Shea, 85 Sylvania St., Wilkes-Barre.

Pastor of Holy Trinity, Msgr. Norkunas at about 6:45 saw two white males leave a blue and white Blazer or Scout-type vehicle near a backyard at the

corner of Sylvania and Reese Streets. After leaving the vehicle on Reese Street, they cut through hedges at the rear of 8 Sylvania.

After a short wait, the priest saw the two coming back through the hedges carrying the compressor and it was at that point that he grabbed one of them. A struggle took place and they dropped the compressor, fleeing to their vehicle.

The investigation is continuing.

Msgr. Anthony Norkunas replaced the late Msgr. John F. Boll at Holy Trinity Church.

Kad darbai vyktų sklandžiau, vietoje sudarytas Talkos komitetas, į kurį įėjo: pirmininkas — Aleksandras Vakselis, nariai: kun. dr. V. Jaskevičius, SJ, Tėv. dr. Viktoras Gidžiūnas, OFM, Kazimieras Bačauskas, Aloyzas Balsys, Paulius Jurkus, Vincas Padvarietis.

Lituanistikos Instituto vadovybė parūpino tik paskaitų prelegentus, o visa kita turėjo suplanuoti ir nuveikti tas Talkos komitetas.

Visame suvažiavime buvo trys pagrindiniai momentai — paroda, paskaitos ir koncertas bei Vilniaus Universiteto minėjimas.

Paroda

Didžiojoje Kultūros Židinio salėje buvo išstatyta paroda, kuri buvo skirta Vilniaus Universiteto 400 metų sukakčiai paminėti.

Tą parodą suorganizavo ir parengė Bronius Kviklys, Draugo dienraščio redaktorius. Jis mėgsta rinkti ir telkti medžiagą, kuri liečia Lietuvos praeitį. Renka daugybę dalykų. Jo namai — tai tikras muziejus.

Artėjant Vilniaus Universiteto sukakčiai, jis iš savo didžiulių rinkinių ir atskyrė tai, kas liečia universitetą. Dalį savo eksponatų perfotografavo, padidino nuotraukas, pritaikė parodai. Surinko ir labai retų knygų, kurių ką nors bendro turėjo su senuoju universitetu, ar šiaip turėjo reikšmės to meto gyvenimui.

Viso eksponatų galėjo būti kokie 500-700. Jie buvo paskirstyti į dvi grupes. Visa fotografinė medžiaga buvo pritvirtinta prie rudos spalvos kardonų. Tokių kardonų buvo per 50. Ant vieno kardo buvo prisegta iki 10 skirtingų nuotraukų.

Įvairūs leidiniai, knygos, laikraščiai buvo išskleisti ant stalių ir uždengti celofanu, kad publika per daug nelieštų.

Kardonai buvo sukabinti ant sienų. Čia drauge pavaizduota ir Vilniaus miesto istorija. Seniausios miesto iškasenos, seniausios nuotraukos, piešiniai, kol prieinama prie Universiteto įkūrimo 1579 m. Čia irgi sutelkta visa reikalinga medžiaga — senieji miesto planai, vaizdai iš universiteto pastatų.

Toliau buvo nuotraukos senųjų ir brangiųjų knygų, Edukacinės Komisijos veikla, Universiteto veikla, kai jį 1803 m. per tvarkė cario administracija. Universiteto uždarymas po 1831 metų sukilimo. Kai Vilnių okupavo lenkai, jis buvo pavadintas Stepono Batoro universitetu, paskui vėl grįžta prie Lietuvos. Plačiai nuotraukose buvo pavaizduota ir dabartinio universiteto veikla. Buvo išstatytos nuotraukos ir visų lietuvių profesorių, kurie ten profesoriavo nuo tų laikų, kai buvo panaikintas Stepono Batoro vardas ir pavadintas Vilniaus universitetu. Dabar jis vadinasi komunistų veikėjo Kapsuko vardu.

Buvo išstatyti ir šiais metais išleisti plakatai, kurie skelbia Vilniaus Universiteto sukaktį, visokie suvenyrai — skarelės su universiteto būdingais pastatais.

Knygų skyriuje buvo daug įdomios lituanistikos, dokumentų rinkinių, kurie aiškino visokias privilegijas, suteiktas universitetui. Įdomus buvo rinkinys tų laikraščių, kurie ėjo Vilniuje.

Ši paroda pirma buvo surengta Chicagoje, paskui perkelta į Bostoną, iš ten — į New Yorką. Birželio viduryje ji buvo atidaryta Los Angeles, Calif., kur tuo metu vuko lietuvių dienos, kurias rengia Šv. Kazimiero lietuvių parapija.

New Yorke parodą atidarant kalbėjo dr. Jurgis Gimbutas, kuris trumpai supažindino su Bronium Kvikliu, apie pačius eksponatus kalbėjo Jonas Dainaus-

(nukelta į 7 psl.)

BALTS DENOUNCE...

(Continued From Page 5)

— in the resolution of December 20, 1965, the General Assembly, recognizing the rights of colonial areas to independence; in the International Convention against all forms of racial discrimination passed by the XX session of the General Assembly, December 21, 1965; the International Declaration on Human Rights passed by the XXI session of the General Assembly, December 16, 1966; and the principles of International Law, passed during the 25th Jubilee Assembly, October 24, 1970. These and other United Nations international instruments affirm the rights of peoples to equality and self-determination.

This means: — The right of all nations to determine their own destiny; that is, under conditions of complete freedom to choose internal and external political status without external interference, and to realize, in accord with their own wishes, their political, economic, social and cultural development;

— The right of each nation to decide on the disposition of its own resources;

— The obligation of each state to foster the principles of equality and self-determination, as presented by the United Nations Charter;

— That equality and self-determination have been proclaimed as the main principles in international law in the final documents of the Conference on European Security and Cooperation.

You know, Mr. Secretary General, that the above-mentioned international documents, which are binding, are being transgressed by some members of the United Nations. We request that the next session of the General Assembly take up the matter of Latvia, Estonia and Lithuania, since the peoples of these nations have been deprived of their rights and the opportunity to determine their own destiny.

August 23, 1979

Romas Andrijauskas
Stasė Andrijauskienė
Alfonas Andriukaitis
Edmundas Bartuška
Vytautas Bastys
Vytautas Bogušis
(Rev.) Vladas Bobinas
Romas Vitkevičius
Jonas Volungevičius
Jonas Dambrauskas
Jonas Eišvidas
Rimas Žukauskas
Ioars Zukovskis
Alfredas Zeideks
Juris Ziemelis
Liutauras Kazakevičius
Leonas Laurinskis
Rimas Mazukna
(Rev.) Mocius
Mart Nikšus
(Rev.) Napoleonas Narkūnas
Sigitas Paulavičius
Angelė Paškauskienė
Kęstutis Povilaitis
Jadvyga Petkevičienė
Jonas Petkevičius
Jonas Protusevičius
Sigitas Randis
Endel Ratas
Henrikas Sambors
Julius Sarnauskas
Leonora Sanauskaitė

Algis Statkevičius
Kęstutis Subačius
Enn Tarto
Antanas Terleckas
Erik Udarn
Ints Calitis
Petras Cidzikas
Aroldas Čekanavičius
Vladas Sakalys
Jonas Šerkšnys
Zigmantas Širovinskis
Mečislovas Jurevičius
(Rev.) Virgilijus Jaugelis

The Baltic Republics of Lithuania, Estonia and Latvia have been annexed into the Soviet Union in disregard of the wishes of the people of these lands, essentially as a result of the occupation of the Baltic States by the Soviet Army.

Since we support the principles of equal rights and self-determination of all nations, and respect the right of each nation to determine its own destiny, we recognize that in the present historical conditions, the question of self-determination for Lithuania, Latvia and Estonia must be decided by referendum, and that this should be held under conditions in which the people could freely express their wishes and intentions.

We support the Lithuanian, Estonian and Latvian representatives' call to consider the injustices done to these nations, and their right to determine freely their own destiny.

Malva Landa
Viktor Nekipelov
Andrey Sakharov
Tatiana Velikanova
Arina Ginzburg

KULTŪROS ŽIDINYJE BROOKLYNE PRISIMINTAS VILNIAUS UNIVERSITETAS

(atkelta iš 6 psl.)

kas, plačiau paaiškindamas išstatytas knygas, įvairius leidinius.

Paskaitos

Instituto suvažiavimuose visuomet skaitoma eilė paskaitų. Dabar tos paskaitos ryškino Vilniaus universiteto praeitį arba senąją Vilniaus kultūrą, jo daile. Gegužės 26, šeštadienį, buvo šios paskaitos.

Vincas Trumpa iš Washingtono, DC, kalbėjo tema — "XIX amžiaus pradžios Vilnius Stanislovo Moravskio atsiminimuose".

Tas Stanislovas Moravskis buvo dvarininkas, bajoras, gimęs 1802 netoli Vilniaus. Baigęs Kauno pavieto gimnaziją, mediciną studijavo Vilniuje ir ją baigė 1823 m. Priklausė prie Vilniaus studentų slaptos draugijos filaretų ir 1827 m. drauge su poetu Adomu Mickevičium buvo ištremitas iš Lietuvos. Nuo 1829 pastoviai gyveno Petrapilyje ir vertėsi gydytoju praktika, vėliau buvo net Lenkijos karalijos medicinos ministru, gyveno kiek Varšuvoje, keliavo po Europą, palaikė ryšius su poetu Adomu Mickevičium, vėl grįžo į Petrapilį, apie 1840 persikėlė gyventi į Trakų apylinkes, į savo dvarą.

Jis mėgo rašyti ir parašė keletą knygų. Smulkiai aprašė ir Vilniaus bajorijos gyvenimą, jos intrigas. Aprašė ir Kauną ir Peterburgą. Mirė 1853 m.

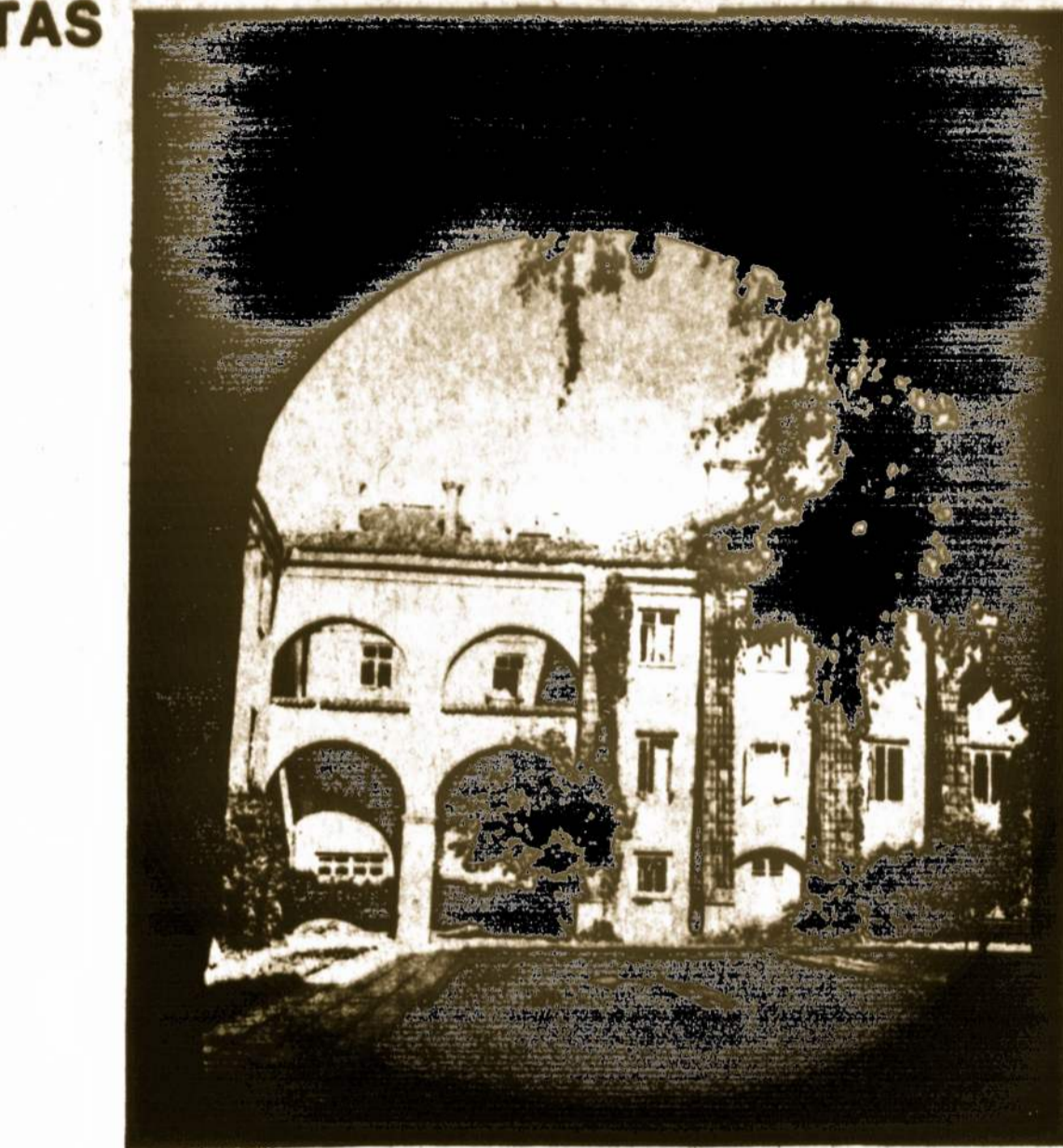
Jonas Dainauskas, kuris labiausiai domisi lietuviška bibliografija, kalbėjo apie Vilniaus universitetą, kas jam nutiko, kai 1773 metais popiežius Klemensas XIV visame pasaulyje uždarė jėzuitų ordiną. Lietuvoje šis ordinas turėjo Vilniaus universitetą, Kražių kolegiją ir daugybę mokyklų. Turėjo didelius turtus ir didelius dvarus.

Uzdarius jėzuitų vienuolyną, Lietuvoje kilo tikras chaosas, nebuvo kam rūpintis mokyklomis. Tada Lietuvos vicekancleris Jokimas Chreptavičius pasiūlė sudaryti specialią komisiją švietimo ir auklėjimo reikalais. Tas jo pasiūlymas Lietuvos ir Lenkijos seime buvo priimtas 1773 spalio 13 d. Taip buvo įkurta Edukacinė komisija, kuri Lietuvoje perėmė visus jėzuitų turtus, vadovavo Vilniaus universitetui ir visai švietimo sistemai. Tai buvo savotiška Švietimo ministerija, pirmoji tokia ministerija visoje Europoje. Edukacinės Komisijos veikla truko apie 30 metų ir sutapo maždaug su Lietuvos ir Lenkijos paskutiniu padalinimu. Edukacinė komisija Vilniaus universitetą buvo pavadinusi Vyriausioji Lietuvos mokykla, o 1795 okupavus Lietuvą, — Vilniaus Vyriausioji Mokykla. 1803 m. buvo perorganizuota į universitetą ir tuo pačiu buvo panaikinta Edukacinė komisija.

Edukacinė komisija visose Lietuvos mokyklose įvedė lenkų kalbą ir parengė lenkiškus vadovėlius. Šia prasme jos veikla buvo lietuviams kenksminga, nes juos nutautino. Edukacinė komisija skatino tirti ir Lietuvos praeitį, reformuoti politinį, visuomeninį ir kultūrinį gyvenimą, kad galėtų atsispirti vis didėjančiai Rusijos grėsmei.

Dr. Ramūnas Kondratas kalbėjo tema "Medicinos mokslai Vilniaus universitete XIX amžiaus pradžioje". Jis yra pamėgęs medicinos istoriją, buvo net nuykęs į Vilniaus universitetą ir ten ją studijavo. Apie medicinos mokslus šiame universitete jis yra skaitęs bent kelias paskaitas ir ruošia didesnę veikalą, kur bus plačiai apžvelgta, kaip ten buvo įkurta medicinos mokykla, kaip ji plėtojosi, kaip parengė gydytojus.

Stasė Vaškienė kalbėjo tema "Vilniaus universiteto biblioteka pokario metais." Ji pati ten tarnavo ir turėjo progos gerai pažinti bibliotekos visus

Vilniaus universiteto Lauryno Stuokos-Gucevičiaus kiemas

rūpesčius. Po 1831 metų sukilimo, uždarius universitetą, senoji Vilniaus universiteto biblioteka buvo išardyta ir išdalinta kitiems universitetams. Tai pokario metais buvo daroma daug žygių surasti tas bibliotekos dalis, kurios yra išblaškytos po svetimas universitetų bibliotekas ir pargabenti į Vilniaus universiteto biblioteką. Prelegentė papasakojo, kaip biblioteka tvarkėsi pokario metais, kaip augo jos fondai.

Dr. Stasys Goštautas iš universiteto savo dėmesį perkėlė į senąjį Vilnių. Jis kalbėjo apie Ispanijos humanistą Petrą Rojžių ir jo veiklą Vilniuje 1551-1571 metais. Jis buvo ispanas, gimęs Aragonijoje po 1500 metų, žymus teisininkas, per Krokuvą pateko į Lietuvą ir čia pasižymėjo kaip teisininkas. Buvo Varnių kanauninkas, parašė Varnių vyskupijos konstituciją, kurios laikėsi net Valančiaus laikais. Buvo pakviestas į Lietuvos vyriausiąjį tribunolą ir pasižymėjo kaip geras teisininkas. Iš Varnių persikėlė į Vilnių ir čia nuo 1551 iki 1571 m. — iki savo mirties buvo klebonu Šv. Jono bažnyčioje, kuri vėliau buvo įjungta į Vilniaus universiteto pastatus. Ir čia pasižymėjo savo teise. Toji mokykla veikė net prieš Vilniaus universitetą. Drauge buvo ir karaliaus teisinis patarėjas. Mėgo riebius beneficijas. Iš ko daugiau gaudavo, tą geriau aprašydavo savo eilėse, kurių išliko labai daug.

Dail. Viktoro Vizgirdos paskaita buvo paskutinė tą dieną. Jis kalbėjo "Lietuvos dailės vingiai Vilniuje". Pradžioje prisiminė senąją Vilniaus mokyklą, kuri veikė prie universiteto ir kuri buvo uždaryta drauge su universitetu. Paskui perėjo prie dabarties ir parodė daug skaidrių, kaip dabar dailininkai Vilniuje tapo.

Skaidrės padarytos labai gerai, gerai balansuotos ir parodytos su visu tinkamumu. Buvo iškeltas aukštai aparatas ir nebuvo nuozulnumo kampo. Buvo įsikūręs komandos stalas, prie kurio turėjo prisivėdęs šviesą ir patį prožektorį. Jis skaitė iš lapelių ir drauge rodė skaidrės.

Gegužės 27, sekmadienį, buvo tik dvi paskaitos.

Dr. Juozas Jaktas kalbėjo tema Vilniaus universiteto vaidmuo, įtvirtinant katalikybę Lietuvoje. Jėzuitai į Vilnių ir buvo pakviesti, kad iš čia organizuotų pasipriešinimą prieš protestantus, kurie siaubė kraštą. Jė-

zuitai savo uždavinio ėmėsi visu veiklumu. Pirmą jie sugebėjo į katalikų Bažnyčią sugrąžinti didikų vaikus, kurie pas juos studijavo. Su vaikais atėjo ir tėvai, ir taip jie sulaukė protestantizmą.

Vėliau viskas buvo rikiuojama, kad per universitetą katalikybė stiprėtų ir augtų, kad būtų spausdinamos naujos religinės knygos. Prieš uždaran jėzuitų ordiną, universitetas jau buvo labai įtvirtinęs katalikybę Lietuvoje. Ir vėliau jis sugebėjo parinkti dvasininkus, kurie turėtų įtakos žmonėms.

Dr. Vincas Maciūnas kalbėjo tema "Senasis Vilniaus universitetas ir studentų žemaičių 'Tautiška giesmė'". Pertvarkius universitetą 1803, į jį ėmė telktis jaunimas iš plačių sričių. Atsirado ir žemaičių studentų. Universitete kilo tautinis judėjimas. Pirmą jis buvo lenkiškas, o paskui sulietuvėjo. Su judo žemaičiai.

Toks buvo ir studentas Simanas Stanevičius, gimęs kaip ir Adomas Mickevičius — \$799, į Vilnių atvykęs jau tada, kai ten Adomo Mickevičiaus nebebuvo. Jis buvo jau baigęs. Simanas Stanevičius, būdamas Vilniaus studentu, 1823 rugpjūčio 3 parašė eilėraštį — "Žemaičių šlovė", kur džiaugiasi, kad ateina nauja karta gera tėviškei daryti. Iškilmingai sveikina Lietuvos valdovus, primena, kad jie buvo užmiršti, o dabar žemaičių surinkime šlovę jų prisikėlė. Ir baigia, kad Lietuvos senos giminės pražuvime sveikos liko.

Ši odė turėjo daug įtakos ano meto jaunimui. Ji uždegė ir mokytiis ir gera tėviškei daryti. Tai buvo pirmas toks ugninis balsas lietuvių poezijoje.

Koncertas

Šeštadienio, diena, gegužės 26, baigtą koncertu ir banketu. Koncerte dalyvavo pianistė Dalia Sakaitė, paskambinusi keletą dalykelių fortepijonu. Ypač nuotaikingi ir gražūs buvo lietuvių kompozitorių kūriniai.

Dramos aktorius Vitalis Žukauskas pravedė pusės valandos humoristinę programą. Tai buvo smulkūs anekdotėliai, pasakojimai, pritaikyti dabarčiai ir gyvenimui. Pabaigai nuotaikingai suvaidino operą Carmen.

Pasinaudodama šiuo suvažiavimu, LB Kultūros Taryba įteikė premiją už meną. Ta premija buvo paskirta skulptorei Elenai Kepalaitėi už jos skulptūros kūrinius. Premiją įteikė LB Kultūros Tarybos valdybos narys Cezaris Surdokas.

Sukalbėjus Tėv. Pauliui Baltakiui, OFM, maldą, prasidėjo ir banketas.

Universiteto minėjimas

Gegužės 27, sekmadienio vakarą, buvo iškilmingas universiteto minėjimas. Sveikinimo žodį tarė: Lietuvos gen. konsulas New Yorke Anicetas Simutis, Tėvų pranciškonų viceprovincijolas Tėv. Pranciškus Giedvainas, OFM, Vliko garbės pirmininkas dr. K. Valiūnas, buvęs Vilniaus universiteto vice- rektorius dr. Domas Krivickas ir LB New Yorke apygardos pirm. A. Vakselis.

Simas Sužiedėlis skaitė paskaitą "Vilniaus universiteto būdingieji tarpniai". Jis kaip tik ir išryškino, kaip čia buvo kovojama su protestantizmu, kaip paskui organizavosi universitetas, kokias turėjo katedras, kaip reformavosi Edukacinės Komisijos metu, kas nutiko po 1803 metų, kaip buvo atgai-

Vyskupo Ignaco J. Masalskio 250 metų sukaktis

Minint Vilniaus universiteto keturių šimtų metų sukaktį, negalima pamiršti ir kai kurių žymių asmenų, susijusių su Vilniumi. Štai vienas tokių istorinių žmonių yra vyskupas Ignacas Jokūbas Masalskis, vadovavęs Vilniaus vyskupijai nuo 1762 iki 1794 metų. Masalskis gimė 1729 liepos 22 dieną, taigi prieš 250 metų. Masalskiai — sena Lietuvos kilmingųjų šeima. Anot Lietuvių Enciklopedijos, Masalskių giminė save kildino iš Riurikaičių. Be to, ji giminytės ryšius turėjusi su Algirdaičiais.

Ignaco Masalskio abu tėvai (Mykolas ir Pranciška Oginskytė) — kunigaikščiai. Turėjo jie dvarą ir Lietuvoje ir Lenkijoje. Ignacas iš pat mažumės tėvų buvo ruošiamas į dvasininkus. Kunigų seminariją lankė Varšuvoje. Teologiją, filosofiją ir teisę studijavo Romoje. Ten jis ir doktoratą įsigijo. Grįžęs Lietuvon tuojau kilo Vilniaus vyskupijoje. Būdamas vos 26 metų pakeltas į prelatus. 1762 metais, eidamas trisdešimt trečiuosius metus, Masalskis paskirtas Vilniaus vyskupu. Norėdamas patirti savo vyskupijos padėtį, lankė parapijas, vietoje susipažindamas su tikinčiųjų religine ir ekonomine padėtimi. Jo specialūs vizitatoriai suteikė daug informacijos apie tuometinę vyskupijos bažnyčių, koplyčių, mokyklų, prieglaudų būklę. Labai mėgo meną, bažnytinę architek-

STATEMENT OF OWNERSHIP, MANAGEMENT AND CIRCULATION. Includes fields for publication title (CARSAS), date (Oct 1, 1979), publisher (Lithuanian R.G. Alliance), and circulation statistics (Total copies printed: 2600, Total paid circulation: 2479).

PS Form No. 1979, 3020 (Page 1) (See instructions on reverse)

vintas, kaip dabar valdo lietuviai.

Po paskaitos Paulius Jurkus parodė Vilniaus universiteto architektūros skaidres. Skaidres pagamino Liudas Tamošaitis. Vago buvo parodyta apie 80 skaidrių. Toliau buvo "Vilniaus Universiteto kūrybinis žodis". Paulius Jurkus apibūdino įvairius autorius, jų nuveiktus darbus, o Vitalis Žukauskas skaitė pačius kūrinius. Buvo parinktas toks tekstas, kaip štai per universitetą ateina rūpestis lietuvišku žodžiu ir pačia lietuvių vybe.

Scena buvo papuošta dideliu Vilniaus universiteto kiemu, kur matėsi Steponas Batoras, rektorius, ir studentų būrelis.

Vėliau buvo baigiamosios vaišės. Kitą dieną turėjo būti Instituto suvažiavimas ir darbo pabaigė. Visi organizaciniai reikalai buvo sutvarkyti sekmadienio vidurdienį. Pačių Instituto narių buvo atsilankę mažo-

kai, tai ir betkokie svarbesni organizaciniai reikalai nebuvo svarstomi.

Dabar visas paskaitas Lituanistikos Institutas išleis atskira knyga. (p.j.)

MASKVOS ORKESTRO NEIŠLEIDO

Iš Maskvos į JAV turėjo atvykti simfoninis orkestras kelių savaičių gastrolėm. Padaugėjus įvairiems pabėgimams, Sovietų valdžia orkestro neišleido. Taip visi gastrolių koncertai atšaukti.

Ta proga Daily News New Yorke rugsėjo 27 gražiai pasisaipe, — Maskva bijojo, kad iš didelio simfoninio orkestro gali sugrįžti tik styginis kvartetas, atseit, orkestro didesnė dalis gali pasilikti laisvės krašte — Amerikoje.

Romėje. Jis norėjo savarankiškos Lietuvos, todėl nepritarė 1791 gegužės trečios konstitucijai. Kai 1794 metais įvyko Tado Kosciuskos vadovautas sukilimas, Masalskis buvo Varšuvoje, lankydamasis pas karalių. Sukilėlių tarybos įsakymu, Masalskis ir keli kiti buvo suimti ir apkalinti bendradarbiavimu su rusais. Sukilėlių minia 1794 birželio 28 naktį įsiveržė į kalinamų namus, išsivedė Masalskį ir kitus suimtuosius į gatvę ir pakorė. Tokios tragiškos gyvenimo pabaigos susilaukė Vilniaus vyskupas Masalskis, žodamas Varšuvoje. Jo kūnas už metų palaidotas Vilniaus katedros rūsioje.

Istoriko Rapolo Krasausko nuomone, negalima teigti, kad vyskupas būtų sąmoningai norėjęs kenkti savo valstybei, nors jis ir pataikavo Rusijai. Krasauskas neteisinga Masalskio pataikavimo rusams, o jo įsitikinimą, kad Lietuva carienės Katerinos valdžioje būtų galėjusi tvarkytis ir stiprėti, reikią laikyti nerealiu ir naiviu. Apkritai, Masalskis buvo patriotiškai nusiteikęs, rūpinosi valstiečių gyvenimo pagerinimu, stovėjo už baudžiavos panaikinimą — jis patarė panaikinti savo dvaruose Mogiljavo srityje. Istorija dar gal tars išsamesnį žodį apie šį įdomų asmenį.

1790 metais Masalskis lankėsi Krokovoje, Vienoje, Paryžiuje,

Paruošė j.b.l.

ILGIAUSIŲ METŲ!

Kazimieras ir Ona Gluodeniai

Joana ir Kazimieras Gluodeniai birželio 23 atšventė vedybinio gyvenimo 50 metų sukaktį. Iškilmingas padėkos mišias aukojo svečias iš New Haven, Conn., Šv. Jono parapijos klebonas kun. Pr. Karvelis, o jam asistavo Šv. Juozapo parapijos klebonas kun. J. Vilčiauskas ir kun. Al. Gurklis, MIC, ir Thompson, Conn. Sukaktuvinių antkai patamavo mišiom. Prasmingą sveikinimą išreiškė kun. Pr. Karvelis. Šeimos artimo draugo kun. Al. Gurklis, MIC, dėka buvo parūpintas Šv. Tėvo Jono Pauliaus II palaiminimas.

Mišių metu giedėjo parapijos choras, vadovaujamas J. Beinoriaus. Solo giedėjo Edm. Stulginskis.

Vaišės vyko gražioj Šv. Juozapo parapijos svetainėj. Dalyvavo daug svečių, kuriuos sutiko cho-

ristės A. Kanapkienė, M. Laurencienė ir H. Karpovich. Sukaktuviniai buvo pasitikti su duona ir druska pirmosios pamergės ir pabrilio Marijos Lizdas ir Prano Katiliaus.

Sukaktuviniai choristų buvo maloniai palydėti prie gražiausiais žiedais išpušto garbės stalo. Už jo susedo visa šeima iki pat jauniausio antko. O antkų sukaktuviniai turi jau septynis.

Po klebono kun. J. Vilčiausko maldos ir sugiedotų Ilgiausių metų vyko vaišės, kurių metu visus linksmino pramoginės muzikos orkestras, kuriam vadovauja Al. Jarus. Jis buvo ir vaišių vadovas.

J. ir K. Gluodenius sveikino kun. J. Mōskus, kun. P. Sabulis, kun. J. Ruokis, kun. Pr. Karvelis ir kun. Al. Gurklis, MIC. Gyvai ir ugningai sveikinimo

Rugsėjo 24 ligoninėje mirė Antanas Visminas, 85 metų, buvęs ilgametis Maspetho lietuvių parapijos vargonininkas, paskutiniu laiku gyvenęs Woodside, N.Y. Buvo pašarvotas Kodžio laidojimo koplyčioje Maspeth. Palaidotas rugsėjo 27 Šv. Jono kapinėse po iškilmingų mišių Viešpaties Atsimainymo bažnyčioje. Nulindime liko žmona Teklė, sūnus Kazimieras su šeima, Antanas su šeima ir duktė Danutė su šeima.

Vellionis buvo gimęs 1894 rugsėjo 17 Viekšniuose, Mažeikių apskrityje. 1910-12 mokėsi J. Naujailio vargonininkų mokykloje Kaune ir tuo pačiu metu lankė Saulės mokytojų kursus.

J Ameriką atvyko 1914 gegužės 12 ir pradėjo vargonininkauti Aušros Vartų lietuvių parapijoje New Yorke. 1925 mokėsi Pijaus X muzikos institute ir dainavimo pas M. Petrauską.

žodį tarė buvęs ilgametis Šv. Juozapo parapijos choro vadovas prof. A. Aleksis.

Choro vardu sukaktuvininkas su dovana sveikino dabartinis choro vadovas muz. J. Beinorius. Choras nuotaikingai padainavo sukaktuvininkų garbei keletą dainų.

Sukaktuvininkai yra veiklūs Šv. Juozapo parapijos nariai. Kazimieras daug metų dalyvavo parapijos chore ir yra didelis muzikos mėgėjas. Jis ilgai vadovavo pramoginės muzikos orkestrui. Joana yra buvusi ilgametė L.K. Susivienijimo Waterburio kuopos sekretorė ir darbšti L.K. Moterų S-gos narė.

Joana ir Kazimieras Gluodeniai išaugino ir išmokslo du sūnus: Kazys Jr. dabar yra stambios bendrovės viceprezidentas Grand Rapids, Mich., o Thomas, baigęs chemiją, sėkmingai vadovauja savo Chem-Clean dirbtuvei. Šias iškilmes kaip tik ir suruošė sūnūs ir jų šeimos.

tiktai ką nors simbolizavusios; dabar šiame krašte pirmą kartą turime monetą atvaizdą realios istoriškos moters. Ir šis doleris gali būti vadinamas "moterišku doleriu", kaip lengvai prvardžiuojam varinį centą "Lincolno centą", 5 centų monetą "nikeliu", auksinę 10 dol. monetą "ereliu" ir pan.

Antroji šios monetos pusė yra Eisenhowerio dolery buvęs "Erelis", kartu simbolizuojas ir skraidančią JAV mašiną, vardu "The Eagle", nutūpantį menulį su astronautais 1969 liepos 20.

Legendas bei įrašus matom nuotraukoj. Tereikėtų paaiskinti čia keletą monetos veiduose pastebimų ne kiekvienam suprantamų dalykų. 1. Erelio pusėj virš paukščio dešiniojo sparno ir galvos įžiūrimas apskritimas su neaiškiais kontūrais yra mūsų planeta Žemė, astronautų matyta ir stebėta iš mėnulio. 2. Abiejose monetos pusėse aplink lauk išdėstyti po 13 penkiakampių žvaigždžių vaizduoja tiek pat šio žemyno kolonijų, anksčiausiai įsijungusių į Jungtines Amerikos Valstybes. 3. Kad šis "mažasis doleris" nebūtų klaidingai suplaktas apyvartoj su nedaug mažesne už jį 25 centų moneta arba nekiek stambesniu pusdoleriu, abi šio dolerio pusės (aplink, prie graiželių) apvestos taisyklingais vienuolikaisiais apvadais, — te iškilni apvadai padės nedidukę dolerinę atskirti nuo kitų monetų ne tik žvilgiu, bet dar ir palietus pirštais...

Ir naujas doleris kaldinamas taip pat sumuštinis (clad coin) iš vario ir nikelio metalų. Abi jo pusės padengtos 75% vario ir 25% nikelio junginio sluoksniais, o šerdis — grynai varinė. Lygiai, kaip ir visos kitos reguliarios serijos buvusios sidabrinės. Jis visais sveria tik 8.1 g, jo diametras — apie 26.5 mm. Kaip ši naujoji dolerinė telpa savo apimtimi mažesnių už ją denominacijų monetų eilėj, matom čia duodamoj iliustracijoj — schemoj.

MIRĖ MUZIKAS ANTANAS VISMINAS

Antanas Visminas, buvęs ilgametis Maspetho lietuvių parapijos vargonininkas, mirė rugsėjo 24.

Vargonininkavo Homstead, Pa., Clevelande, Ohio, Worcester, Mass., Waterbury, Conn., Amsterdame, N.Y., Elizabeth, N.J., Brooklyne, N.Y., Philadelphijoje, Pa. Lawrence, Mass.

Visose parapijose vadovavo choram, ruošė vaidinimus, koncertus, organizavo vyčių chorus, statė operetes. Ypač daug dėmesio skyrė bažnytiniam koncertam, daug kartų atliko Th. Dubois' kantatą "Septyni paskutinieji Kristaus žodžiai".

Plačiai jis reikėsi ir visuomeninėje veikloje. Atvykęs į Ameriką, tuoj įstojo į Vargonininkų sąjungą ir joje plačiai reikėsi, 1932-34 buvo centro valdybos pirmininku, 1934 suorganizavo vargonininkų ekskursiją į Lietuvą ir jai vadovavo.

Maspetho Viešpaties Atsimainymo lietuvių parapijoje vargonininku buvo 31 metus. Čia įsijungė į Balfio veiklą, reikėsi ir Lietuvių Bendruomenės veikloje. Prisidėjo prie pasaulinių parodų organizavimo, kai ten buvo rengiami lietuvių pasirodymai. Jis buvo muzikinės komisijos narys, rengiantis Lietuvių dienas 1939 metų ir 1964 metų parodose. Organizavo ir dainų šventes lietuvių tarpe —

1936 Lawrence, Mass., 1952 — Maspethe.

Išleido solo dainų su fortepi-

LIETUVIAI PASAULYJE

— Šv. Tėvo Jono Pauliaus II vizito Washingtono proga Apaštališkasis delegatas Washingtono pakvietė visų ambasadų ir diplomatinių misijų šefus su žmonomis į oficialų pasimatymą su popiežium spalio 6 apaštalinės delegatūros patalpose. Tokį kvietimą gavo ir Lietuvos atstovas dr. S.A. Bačkis su žmona.

— Petras Plumpa buvo įsijungęs į politinių kalinių streiką Permės lageryje No. 35. Kaliniai reikalavo, kad užsienio korespondentam ir Jungtinių Tautų atstovam būtų leista susipažinti su lagerių sąlygomis (Posev, 1979 birželio nr.). (E)

— Lietuvių gydytojų suvažiavime Toronte rugsėjo 1-3 išrinkta nauja Pasaulio Lietuvių Gydytojų Sąjungos centro valdyba: pirm. dr. Domas Giedraitis, vicepirm. dr. Alėja Rulbienė, sekt. ir izd. dr. J. Daugirdas. Visi iš Chicagos. Medicinos žurnalo redaktorium paliktas dr. Danielius Degėsys iš Clevelando.

— Kongresmano Edwardo Derwinskio rezoluciją prieš Maskvos suvaržymus pašto tarnyboj Atstovų rūmai rugsėjo 25 priėmė vieningai. Pasmerkiamą Sovietų Sąjungą už pastatantį sistematinį sulaikymą laisvų ir kitių siuntų. JAV raginamos imtis prieš tai atitinkamų priemonių.

"Garse" galima įsigyti šias knygas (Lietuvių ir anglų kalbomis)

Lithuanian Cookery, paruošė Izabelė Sinkevičiūtė 316 puslapių, didelio formato. Kaina \$8.00

Amerikos Lietuvių Taryba, parašė Leonardas Šimutis. Kaina 3.00

Lietuvių — Anglų Kalbų Žodynas, paruošė B. Piesarskis ir B. Svecevičius. 512 psl., apie 27,000 žodžių. Kaina \$8.00

Anglų — Lietuvių Kalbų Žodynas, paruošė V. Baravykas. Apie 30,000 žodžių ir posakių Kaina \$8.00

Lietuvių kalbos vadovas (Introduction to Modern Lithuanian) Paruošė kalbininkai Leonardas Dambriūnas, Antanas Klimas ir William R. Schmalsteig. Kaina \$10.00

Popular Lithuanian Recipes, lietuviškų valgių mėgėjams Juzės Daužvardienės anglų kalba paruošta knyga. Kaina \$4.00

Vytautas The Great, kan J.B. Končiaus angliskai parašyta istorinė knyga. Kaina \$2.00

Lithuanian Self-Taught, M. Variakojytės - Inkenienės paruoštas rankvedis, prisilaikant Marlborough's sistemos. Kaina \$3.50

Vidurdienio Sodai, Bernardo Brazdžionio eilėraščiai. Už šį poezijos rinkinį autorius laimėjo 1958-59 metų kultūros žurnalo "Aidų" literatūros premiją. Viršelio aplanką piešė dail. Telesforas Valius. Kaina \$4.00

Amerikos Lietuvių Vardynas, Jungtinių Amerikos Valstybių žinomesnių lietuvių biografines žinias, su prof. Kazio Pakšto įvadu. 240 psl., kietais viršeliais. Kaina \$4.00

The Forty Years of Darkness, by Juozas Vaišnora, translated by Joseph Boley. Suppression of the Lithuanian Press and how it was regained. Price ... \$2.00

Lithuanians in America, Dr. Antanas Kučas; translated by Joseph Boley \$6.00

The Brothers Domeika, a novel, Liudas Dovydenas; translated by Milton Stark \$6.00

Day of Shame, the truth about the murderous happenings aboard the Cutter Vigilant, during the Russian-American confrontation at Martha's Vineyard. The tragedy of Simas Kudirka, by Algis Rukšėnas \$9.00

Teismas Biržely, dokumentuotai aprašoma Nijolės Sadūnaitės teismas ir kaltinimas. Parašė Jurgis Gliūda. Kaina \$2.00

Simas (The story of Seaman Simas Kudirka), by Jurgis Gliūda. Translated from Lithuanian by Kęstutis Čižikinas and J. Žemkalnis \$5.00

"Garsas" Administracija P.O. Box 32 (71-73 So. Washington Str.) Wilkes-Barre, Pa. 18703

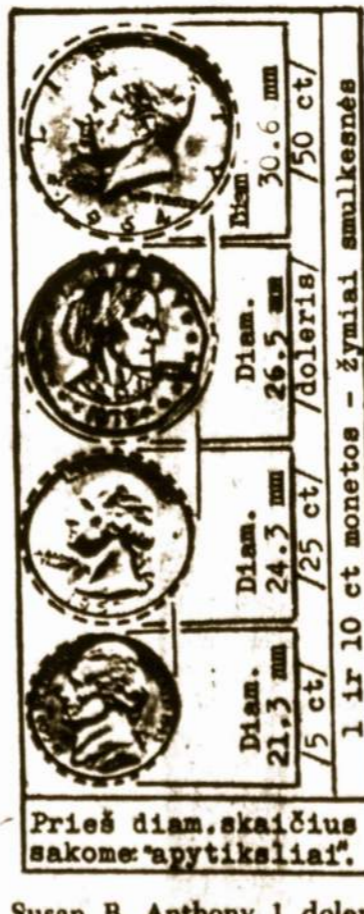
"EISENHOWERIO" DOLERIS PAKEISTAS "MOTERIŠKIUOJU"

JONAS K. KARYS

Stambiausioji JAV sumuštinė moneta, vieno dolerio denominacija, populiariai vadinama Eisenhowerio arba tik Ike doleriu, amerikiečiam galutinai nusibodo. Beveik nuo jos pasirodymo apyvartoj (1971) prasidėjo žmonių murmėjimas, vis didėjantis: esą, toji moneta, nors pakankamai daili, labai nepraktiška, gerokai per didelė (dia. 38.1 mm), per sunki (22.68 g); nei piniginė, nei kišeninė patogiai nepritampanti; dėl viso to gal ir apyvartoti nenorom einanti, ten stumte stumiami pasirodanti, bet skubėdama grįžtanti į bankų dėžes atgal... Žinoma, jei ji būtų buvusi sidabrinė, kokia apie 18 dekadų (nuo 1794) Amerikoj ir užsieniuose laimingai švaistėsi, tikrai niekam nebūtų šitaip užkliuvusi. Deja, skaudžiai pribrendęs taurių metalų tausojimo būtinumas privertė Amerikos valdžią visas keturias šio krašto apyvartines sidabro monetas (10, 25, 50 centų ir dolerinę) pakeisti pigesniųjų metalų — vario-nikelio — sumuštinėmis.

Pakeičinta naujasio dolerio nuotrauka. Nuotr. JAV kalyklų būro

Prieš diam. skaičius sakome "apytiksliai".

Susan B. Anthony 1 dolerio monetos modelius sukūrė Amerikos monetų kalyklų vyriausias graveris ir skulptorius Frank Gasparro. Jo inicialai "FG" įžiūrimi vardinėje monetos pusėj žemiau Anthony profilio, o antroji pusėj — po erelio uodegos plunksnomis.

Čia aprašytas JAV naujasis doleris pradėtas kaldinti Philadelphijos monetų kalykloj 1978 gruodžio 5.

Philadelphijoj nukaldintos dolerinės monetos yra pažymėtos raide P, Denvery — D, San Francisco — S. Anksčiau Philadelphijos kalykla savo kaldinamųjų monetų šitaip nežymėjo, išskyrus vienintelį 5 centų "nikelį", normaliai kaldinamą (nuo 1866) iš 25% nikelio ir 75% vario, karo metu (1942-1945) gamintą iš 35% sidabro, 56% vario ir 9% mangano. Nuo 1946 toji moneta vėl mušdinama iš vario-nikelio ir be ženklų P.

Vienos Eisenhowerio monetos pagaminimas atsiėjo apie 8 centus, naujoji dolerinė atsiels apie 3 centus.